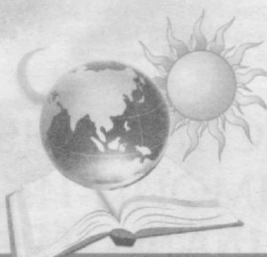

Боқий фикр

**Инсон қалбига
йўл аввало таъ-
лим-тарбиядан
бошланади.**

Ислом КАРИМОВ

Kuch - bilim va tafakkurda

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqq boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2016-yil 27-iyul, chorshanba № 60 (8917)

Кадрлар тайёрлашнинг миллий модели

Ўзимизга мос ва хос, жамият ҳаётини ўзгартирувчи куч

**Vatanimiz
mustaqilligining
25 yilligiga**

Хар қандай жамият ҳаётини ўзгартирувчи кучлар жуда кўп. Улар сиёсат, иқтисодиёт, мамлакат муҳофаа қобилияти, спорт, маданият, давлатлараро муносабатларда ўз аксини топади. Аммо бу дунёда шундай кучли, қудратли омил борки, уни эътиборга олмаслик давлатлар ва миллатлар тарихий тақдирида сезиларли из қолдириши мумкин. Бу — инсон тақдир масаласи бўлиб, кишилик жамиятида ҳамisha ҳал қилувчи характерга эга бўлган. Шахснинг туғилиб вояга етиши, камол топиши, жамиятда мустаҳкам ўрин эгаллаши ўз-ўзидан амалга ошадиган жараён эмас, балки муайян бошқарув асосларини талаб қилиши айна ҳақиқатдир. Бу силсилада таълим-тарбия тизимининг ўрни ва ахамияти алоҳидадир.

Халқимиз давлатимиз мустақиллигининг 25 йиллигини аъло кайфиятда кутиб олишга ҳозирланаётган шу кунларда ўтган қисқа

давр ичида амалга оширилган ишлар чуқур тахлил қилинмоқда. Яқин ўтмишдаги манзара бугунги кунда эришилган муваффақиятлар билан таққосланапти. Ана шу ютуқлар орасида яққол кўзга ташланиб тургани таълим-тарбия со-

ҳасида амалга оширилган кенг қамровли ислохотлардир.

Мустақиллик йилларида жамиятимиз ҳаётини бутунлай ўзгартирган Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммил-

лий дастури ва соҳада бошқа ислохотларни амалга ошириш натижасида мамлакатимизда ўн икки йиллик мажбурий ва белул, умумий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тизими, икки босқичли олий таълим тизимига асос со-

линиб, замонавий, янги авлод кадрларини тарбиялаш учун мустаҳкам пойдевор яратилгани Ўзбекистоннинг жаҳон майдонида рақобатбардошлигини таъминлаш учун ишончли замин бўлиб хизмат қилади.

(Давоми 8—9-бетларда.)

**«Энг фаол ёш спорт
мураббийи»**

4-бет

**танлови ғолиблари
аниқланди**

**Янги ўқув йилига
таратдуд**

5-бет

**бу борада барча
имкониятлар ишга
солинмоқда**

**Очиқ иш ўрганиш
майдони**

10-бет

**тажриба ва
ташаббусларни
амалиётга татбиқ этиш
орқали юзага келади**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИ 2016 ЙИЛНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

**I. Иқтисодиётда
таркибий ўзгаришлар
ва мамлакатни
модернизация
қилишни
чуқурлаштириш,
макроиқтисодий
мутаносибликни
таъминлаш**

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов жорий йил 15 январда бўлиб ўтган Республика Хукумати мажлисида белгилаб берган 2016 йилги иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишлари изчил амалга

оширилиши туфайли шу йилнинг биринчи ярмида мамлакатимизда мустаҳкам иқтисодий ўсишнинг ўскак суръатларини сақлаш таъминланди.

2015 йилнинг биринчи ярмига нисбатан ялпи ички маҳсулот ҳажми 7,8 фоиз, саноат 6,7 фоиз, қишлоқ хўжалиги 6,8 фоиз, чакана савдо айланмаси 14,1 фоиз ўсди.

Ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш, транспорт ва коммуникация инфратузилмасини ривожлантиришга қаратилган фаол инвестиция сиёсатининг амал-

га оширилиши ўзлаштирилган капитал қўйилмалар ҳажмини 11,8 фоиз ва пудраткурилиш ишлари ҳажмини 17,5 фоизга ошириш имконини берди.

Жорий йил бошидан буён 2016—2020 йилларда хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш дастури доирасида 6500 та сервис объектилари ташкил этилгани хизматлар ҳажмининг 12,9 фоиз ва ялпи ички маҳсулот таркибида хизматлар улушини 2015 йил биринчи ярмидаги 57,1 фоиздан 57,6 фоизгача ошириш имконини берди.

(Давоми 2-, 3-бетларда.)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИ 2016 ЙИЛНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Юқори иқтисодий ўсиш суръатлари ташки саъдо айланмасининг ижобий салдоси, давлат бюджетининг ялпи ички маҳсулотга нисбатан 0,1 фоиз профицити ва 2,5 фоизни ташкил қилган инфляция даражасининг пастлигини ифода этган макроиқтисодий мутаносибликни сақлаш орқали эришилди.

Ўзбекистон Республикасини 2016 йилнинг биринчи ярмида ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий кўрсаткичлари

(2015 йилнинг шу давrigа нисбатан фоиз ҳисобида)

Кўрсаткичлар	Ўсиш суръатлари
Ялпи ички маҳсулот	107,8
Саноат	106,7
Чакана савдо айланмаси	114,1
Курилиш ишлари	117,5
Ўзлаштирилган инвестициялар ҳажми	111,8
Кишлоқ, ўрмончилик ва балиқчилик ҳўжалиги	106,8
Жами хизматлар	112,9

Саноатда қайта ишлаш тармоқларининг улуши ўтган йилнинг шу давrigа 77,5 фоиздан 78,6 фоизга ошди ва бу жорий йил биринчи ярмида саноатнинг қарий 80 фоиз ўсишини таъминлади.

Саноатдаги сифат ўзгаришлари 2015—2019 йилларда ишлаб чиқаришни таркибий ўзгартириш, модернизация ва диверсификация қилишни таъминлаш чора-тадбирлари дастури ҳаётга самарали татбиқ этилаётганидан далолат беради. Хусусан, хомашё ресурсларини чуқур қайта ишлаш асосида товарлар ишлаб чиқарадиган тармоқларда саноат маҳсулотлари ишлаб чиқаришнинг юқори ўсиш суръатлари қайд этилди. Жумладан, кимё маҳсулотлари, резина ва пластмасса буюмлар — 129,9, тўқимачилик, кийим-кечак ва чарм маҳсулотлари — 116,6, озиқ-овқат маҳсулотлари 113,9, фармацевтика маҳсулотлари ва препаратлари — 124, курилиш материаллари 113,9 фоизни ташкил қилди.

Бунинг самарасида юқори қўшимча қийматга эга маҳсулотлар, чунинчи, полиэтилен, полипропилен, фасон ва махсус профилилар, маиший кимё маҳсулотлари, сеялқалар, насослар, тайёр тўқимачилик маҳсулотлари, дори-дармон ва бошқа тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажми сезиларли даражада ошди.

Жорий йил бошидан буён тайёр тикувчилик-трикотаж буюмларининг янги 36 тури ва 45 модели, 69 турдаги янги қандалат, консерваланган мева-сабзавот ва сут-гўшт маҳсулотлари, 60 янги номдаги доривор препаратлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Тижорат банклари томонидан технологик ускуналар харид қилиш ва истеъмол товарлари ишлаб чиқарадиган корхоналарнинг айланма капиталини тўлдириш учун ажратилган кредит ресурслари ҳажмининг 1,3 баробар кўпайгани тайёр истеъмол товарлари турларини кенгайтириш имконини берди.

Маҳаллийлаштириш дастурига киритилган корхоналарда 35 дан ортиқ турдаги янги саноат маҳсулотлари, жумладан, нефть-газ-кимё ускуналари, электрочеллар, электр

тўплайдиган сув иситгичлар, спорт тренажёрлари, болалар велосипеди ва самокатлари, автомобиллар спидометри ва бошқа тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Умуман, жорий йил бошидан буён 2015—2019 йиллар учун тайёр маҳсулотлар, бутловчи буюмлар ва материаллар ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастури асосида қиймати 2,3 триллион сўмдан зиёд маҳаллийлаштирилган маҳсулотлар ишлаб чиқарилди ва 2015 йилнинг шу давrigа нисбатан ўсиш 1,5 баробар, импорт ўрнини босиш самардорлиги 795 миллион долларни ташкил қилди.

Фаол инвестиция сиёсатининг амалга оширилиши саноатни таркибий ўзгартириш, модернизация ва диверсификация қилиш жараёнларини чуқурлаштириш имконини берди. Шу йилнинг биринчи ярмида Инвестиция дастури доирасида умумий қиймати 1,9 миллиард долларлик 43 ишлаб чиқариш объекти ишга туширилди. Жумладан, "Жиззах вилоятидаги цемент заводини кенгайтириш", "ЖМ Ўзбекистон" акциядорлик жамиятида "Т-250" русумидаги энгил автомобиллар ишлаб чиқаришни ташкил қилиш", "Индорама Кўкон текстиль" хорижий корхонасида йигирув корхонаси ташкил этиш (IV-босқич)", Андижон вилояти Булоқбоши туманидаги "Фантекс" масъулияти чекланган жамиятида йигирув корхонаси ташкил қилиш", "Мойлисой сони курилиши", "ГМЗ-3 да техник суви чиқариш мосламаси ва чуқуқлаштириш қурилмасини куриш", "Жиззах пластмасса" акциядорлик жамиятида полиэтилен плёнка ва кубурлар, "Жиззах" махсус индустриал зонаси ҳудудида ишлаб чиқаришнинг иссиқлик изоляция буюмлари ва кенг турдаги электр қурилма ҳамда электротехника маҳсулотлари ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва бошқа лойиҳалар шулар жумласидандир. Шу билан бирга, умумий қиймати 3,4 миллиард доллардан зиёд 72 йирик янги инвестиция лойиҳаси амалга оширилмоқда.

Бундан ташқари, ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ҳудудий дастурлари доирасида қиймати 2,4 триллион сўмдан зиёд 8,9 минг лойиҳа, жумладан, саноат соҳасида 2 мингдан ортиқ янги қувватларни ишга тушириш, 390 корхонанинг ишлаб чиқариш қувватини кенгайтириш ва 133 ишлаб чиқариш объектини модернизация қилишни ўз ичига олган 2,6 минг лойиҳа амалга оширилди.

Молия-банк тизими барқарорлигини таъминлашга доир комплекс чора-тадбирларнинг амалга оширилиши фаол инвестиция сиёсатининг ҳаётга татбиқ этиш имконини берди. Бунинг самарасида банklar умумий капитали жорий йилнинг биринчи ярмида 23,3 фоиз, уларнинг активлари 25,1 фоиз, банklarдаги депозитлар 27,7 фоиз кўпайди. Натижада тижорат банклари маблағлари ҳисобидан иқтисодиётга кредит ажратиш ҳажми 26,2 фоиз ўсди. Бунда банк кредитларининг қарий 80 фоизини инвестиция мақсадлари учун узок муддатли кредитлар ташкил қилди.

Шу йилнинг биринчи ярмида иқтисодиётда ўзлаштирилган капитал қўйилмалар умумий ҳажмининг 23 фоиздан зиёдини хорижий инвестиция ва кредитлар ташкил этди. Уларнинг ҳажми ўтган йил шу давrigа қараганда 17,2 фоиз ўсди ва

1,8 миллиард долларни, жумладан, тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар 1,2 миллиард долларни ташкил қилди. Иқтисодиётнинг стратегик тармоқларида йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш учун Ўзбекистон тиклини ва тараққиёт жамғармаси ҳисобидан ўзлаштирилган маблағлар ҳажми 6,9 фоиз кўпайди ва 240 миллион доллардан ошди.

Ўзлаштирилган капитал қўйилмаларнинг 51 фоиздан ортигини корхона ва аҳоли маблағлари ҳисобидан йўналтирилган инвестициялар ташкил қилди. Бу фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш, шунингдек, тадбиркорлик даромадлари ўсишини рағбатлантириш ва аҳоли яшаш даражаси ҳамда шароитларини юксалтириш чора-тадбирларини рўёбга чиқариш учун қўшимча ички захиралар жалб этилган самарасидир.

Саноатни модернизация қилиш, техника ва технология янгилаш лойиҳалари, шунингдек, 2015—2019 йилларда иқтисодиёт тармоқлари ва ижтимоий соҳада энергия сарфи ҳажмини қисқартириш, энергияни тежайдиган технологияларни жорий этиш чора-тадбирлари дастурининг ҳаётга татбиқ этилиши натижасида шу йилнинг биринчи ярмида йирик корхоналарда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар таннархини ўртача 9,8 фоиз, электр энергияси истеъмоли ҳажмини йилга ўртача 265,6 минг кВт/соат ва ялпи ички маҳсулотда энергия ҳажми 7,6 фоиз камайтиришга эришилди.

II. Иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини тубдан ошириш, экспортчи корхоналарни қўллаб-қувватлашни кучайтириш, экспортда фермер хўжаликлари, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик иштирокчини ҳар томонлама рағбатлантириш

Сўнгги йилларда иқтисодиёт тармоқларини диверсификация қилиш ва уларнинг рақобатбардошлигини оширишга доир чора-тадбирларнинг изчил амалга оширилиши ҳамон сақланиб турган глобал инкироз ҳолатлари ва жаҳон бозоридаги нархларнинг мамлакат экспорт салоҳиятига салбий таъсирини сезиларли равишда камайтириш имконини берди. Бунинг самарасида маҳаллий экспортчи корхоналарни қўллаб-қувватлаш бўйича қўшимча чора-тадбирларни амалга ошириш билан бир қаторда, шу йилнинг биринчи ярмида товар ва хизматлар экспорти ҳажмини 2,4 фоиз ошириш таъминланди.

Мамлакатимиз экспортчиларининг ташқи бозордаги ўрнини сақлаш, шунингдек, юртимиз экспорт салоҳиятини мустаҳкамлаш мақсадида ўтган даврда ташқи бозорга маҳсулот етказиб бериш ҳажмини кўпайтириш, экспорт қилинадиган маҳсулотлар тури ва географиясини диверсификация қилиш, экспорт фаолиятига янги корхоналарни жалб этиш ишлари давом эттирилди.

Жорий йил бошидан буён илгари ўз маҳсулотларини экспорт қилмаган қарий 600 корхона экспорт фаолиятига жалб этилди, 208 турдаги янги маҳсулот экспортга етказиб берилди. Янги экспорт бозорлари сони 44 тага кўпайди. Хусусан, Бирлашган Араб Амирликлари ва Жанубий Аф-

рика Республикасида энгил автомобиллар, Буюк Британияга куч агрегатлари, двигателлар таркибий қисмлари, Латвияга гилдирак дисклари, Жанубий Кореяга автогенераторлар, Японияга виноматериаллар, АКШ ва Исроилга вино-ароқ маҳсулотлари, ХХР, Туркия, Жанубий Корея, Латвия, Афғонистонга полиэтилен ва полипропилен, Швеция, Руминия, Болгария, Туркия, Индонезия, Молдова, Озарбайжонга минерал ўғитлар, Нидерландияга металл молибдени ва рений, Ҳиндистон ва Эронга металл руҳи, Беларусга спорт пойабзаллари, Польша ва Жанубий Кореяга чарм буюмлари ва бошқа маҳсулотлар экспорт қилинди.

Ўтган йилнинг шу давrigа нисбатан полиэтилен (18,8 баробар), молибден маҳсулотлари (2,5 баробар), супрефос (1,9 баробар), аммоний сульфати (1,3 баробар), юк автомобиллари (1,3 баробар), қора металл прокати (1,3 баробар), трикотаж полотно (2,2 баробар), пахтадан тайёрланган матолар (1,4 баробар) ва бошқа юқори қўшимча қийматга эга маҳсулотларни экспортга етказиб бериш ҳажми ошди.

Мамлакатимизда етиштирилган мева-сабзавот маҳсулотларини экспорт қилиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар амалга оширилиши, жумладан, "Ўзагроэксспорт" итисослаштирилган ташқи савдо компанияси ташкил этилгани натижасида жорий йил биринчи ярмида 354 минг тоннадан зиёд ёки 2015 йилнинг шу давrigа нисбатан 1,3 баробар кўп хўл мева ва қайта ишланган мева-сабзавот маҳсулотлари, жумладан, 270 минг тонна сабзавот, 130 минг тоннадан ортиқ мева ва узум, 1,3 минг тонна полиз маҳсулотлари экспортга етказиб берилди.

III. Мухандислик-коммуникация ва йўл-транспорт инфратузилмасини ривожлантириш ва модернизация қилиш

Жорий йилнинг биринчи ярмида 2015—2019 йилларда мухандислик-коммуникация ва йўл-транспорт инфратузилмасини модернизация қилиш ва ривожлантириш дастурини амалга ошириш фаол давом эттирилди.

Хусусан, Фарғона водийси вилоятларини мамлакатимизнинг бошқа ҳудудлари билан тўғридан-тўғри темир йўл орқали боғлайдиган, 19,2 километр узунликдаги ноёб туннельга эга 123,1 километрлик Анрен-Поп электрлаштирилган темир йўли ишга туширилди.

Самарқанд-Бухоро темир йўли линиясини электрлаштириш, "Навий-Конимех-Мискин темир йўл линиясини куриш" ва "Қандим газни қайта ишлаш заводиға олиб борадиган темир йўл куриш" лойиҳалари доирасида темир йўл куриш, 54 километрлик темир йўл участкаларини қайта тиклашга доир ишлар амалга оширилди.

2013—2020 йилларда Ўзбекистон Республикасида телекоммуникация технологиялари, тармоқлари ва алоқа инфратузилмасини ривожлантириш дастурининг амалга оширилиши самарасида жорий йил биринчи ярмида кенг полосоли фойдаланиш учун 1250 километрдан зиёд оптик-толали тармоқлар бар-

(Давоми 3-бетда.)

2016-yil 27-iyul, № 60 (8917)

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINI 2016 ЙИЛНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда.)

по этилди. Аҳолини рақамли телевидение билан қамраб олиш даражаси 68 фоизга етказилди. Давлат ахборот ресурслари сони 318 тага етказилди, давлат органлари ахборот тизимлари 485 га етди, 286 турдаги интерфаол хизматлар жорий этилди. Ўтган даврда Ягона портал орқали 677 мингдан зиёд хизматлар кўрсатилди ва ўсиш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 2,7 баробарни ташкил қилди.

Аҳоли ҳаёт даражасини янада ошириш мақсадида шу йилнинг биринчи ярмида мамлакатимизда 6 миллион квадрат метр, жумладан, қишлоқ жойларда 4,4 миллион квадрат метр уй-жой, шунингдек, узунлиги 856,7 километр, қишлоқ жойларда эса 641,6 километр сув тармоқлари фойдаланишга топширилди. Қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида яқка тартибдаги уй-жойлар қурилиши дастури доирасида 5,1 мингдан зиёд уй қурилди.

IV. Хусусий мулк, тадбиркорлик ва кичик бизнесни жадал ривожлантириш ва уларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш, иқтисодиётда давлат иштироки улушини босқичма-босқич камайтириш

Иқтисодиётда давлат иштирокини янада камайтириш мақсадида жорий йил биринчи ярмида қиймати 267,5 миллиард сўмлик инвестиция мажбуриятларини қабул қилиш шарти билан 305 давлат активлари хусусий мулкдорларга сотилди.

Акциядорлик жамиятларига хорижий инвесторларни жалб қилиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар дастури доирасида 30 акциядорлик жамиятида хорижий инвесторларга низом жамғармасининг 15 ва ундан кўп ҳажмида давлат улушлари сотилди. Бунинг самарасида низом жамғармасида давлат улушига эга акциядорлик жамиятлари сони 1,8 баробар, яъни 374 тадан 202 тага камайди.

Жорий йил бошидан буён 361 акциядорлик жамиятида замонавий халқаро менежмент услублари талабларига мувофиқ Корпоратив бошқарув кодексини жорий қилиш бошланди.

Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш учун кичик бизнес субъектларига 8,3 триллион сўмлик кредитлар ажратилди, ўсиш 2015 йилнинг шу даврига нисбатан 1,3 баробарни ташкил қилди. Жумладан, қиймати 1,8 триллион сўмлик микрокредитлар ажратилди. Халқаро молия институтларининг 102,4 миллион доллар миқдоридagi кредит линиялари ўзлаштирилди. Ўзбекистон Банклари ассоциацияси ҳузуридаги Инвестиция лойиҳалари бўйича лойиҳа ҳужжатларини тайёрлашни молиялаштириш жамғармаси кўмагида қиймати 25 миллиард сўмлик 31 лойиҳа молиялаштирилди.

Жорий йил бошидан мамлакатимиз туман ва шаҳарларида тадбиркорлик субъектларига «ягона дарча» тамойили асосида давлат хизматлари кўрсатиш ягона марказлари 16 турдаги давлат хизматлари кўрсатиш бўйича «E-jigo» идоралараро электрон ҳамкорлик тизимини жорий этиш орқали фаолият бошлади.

Ўтган даврда «ягона дарча» марказлари орқали 48 мингдан зиёд тадбиркорлик субъектига давлат хизматлари кўрсатилди.

Хусусий тадбиркорликнинг товар ва хомашё бозорларидан фойдаланиши кенгайтирилиши туфайли Республика товар-хомашё биржасида давлат харидлари бўйича ўз товар ва хизматларини етказиб берувчи сифатида рўйхатга олинган кичик бизнес субъектлари сони 10,2 фоизга кўпайди ва 40 минг субъектнинг ёки давлат харидлари иштирокчилари умумий сонининг 97,7 фоизини ташкил қилди.

Қулай ишбилармонлик муҳитини шакллантириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ҳамда янада рағбатлантириш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирлар шу йилнинг биринчи ярмида 16,4 мингдан ортқ янги кичик бизнес субъектлари, уларнинг асосий қисмини саноат ва қурилиш соҳасида (31,4 фоиз) ташкил қилиш, ялпи ички маҳсулотда кичик бизнес улушини 2015 йилнинг биринчи ярмидаги 44,7 фоиздан 46 фоизга, саноатда 35,5 фоиздан 41,9 фоизга, инвестицияларда 33,5 фоиздан 37,7 фоизга, бандлиқда 77,3 фоиздан 77,7 фоизга ошириш имконини берди.

V. Қишлоқ хўжалигида ислохотлар ва таркибди ўзгаришларни янада чуқурлаштириш, ер ва сув ресурсларидан самарали фойдаланиш

2016—2020 йилларда қишлоқ хўжалигини ислох қилиш ва ривожлантириш бўйича дастурий чора-тадбирларни амалга ошириш доирасида ўтган даврда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг ҳосилдорлиги ҳамда унумдорлигини янада ошириш, мева-сабзавот маҳсулотлари етиштириш учун экин майдонларини кенгайтириш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини модернизация қилиш чора-тадбирлари бажарилди. Мева-сабзавот етиштириш бўйича фермерларга ўз маҳсулотини давлат эҳтиёжлари ва экспорт қилиш учун кафолатли сотишни таъминлайдиган давлат буюртмаси жорий этилди.

Экин майдонларининг оптимallashtirilishi самарасида жорий йилда унумдорлиги ва ҳосилдорлиги паст ерлар ҳисобидан пахта далалари 30,5 минг гектарга қисқартирилди. Пахтадан бўшаган ерларга илгор агротехнологияларни жорий қилиш асосида мева-сабзавот экилди. Фермер хўжаликлари сони 17,6 мингтага кўпайди ва 101 мингтани ташкил этди.

Қишлоқ хўжалиги ерларининг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва унумдорлигини ошириш мақсадида жорий йил биринчи ярмида узунлиги 501,4 километрлик коллектор, 137,2 километр ёпиқ коллектор-дренаж тармоқлари, 80 вертикал дренаж қудуғи, 432 кузатув қудуғи, 12 гидротехник иншоот барпо этилди ва реконструкция қилинди.

2016—2020 йилларда мева-сабзавотларни сақлаш бўйича моддий-техник базани мустаҳкамлаш ва ривожлантириш чора-тадбирларини амалга ошириш доирасида 27,6 минг тонна мева-сабзавот маҳсулотларини сақлаш учун 57 янги совутиш камераси ташкил этилди ва 250 тонна мева-сабзавот сақланадиган 2

совутиш камераси модернизация қилинди.

Жорий йил бошидан буён тижорат банклари чорвачилик сектори салоҳиятини янада ошириш мақсадида қиймати 296 миллиард сўмдан зиёд кредит ажратди. Қорамол боқиш, паррандачилик, асаларчилик хўжаликларини ривожлантириш ва балиқ етиштиришни кўпайтириш бўйича 34,6 мингта лойиҳа амалга оширилди.

Бунинг самарасида жорий йил биринчи ярмида 1,5 миллион тонна картошка (2015 йилнинг шу даврига нисбатан 109,1 фоиз), 2,9 миллион тонна сабзавот (109,5 фоиз), 176,6 минг тонна полиз маҳсулотлари (108,3 фоиз), 906,7 минг тонна мева ва резворлар (108 фоиз) ва 26,6 минг тонна узум (109,4 фоиз) етиштирилди. Қорамоллар умумий боши сони 11,7 миллиондан ошди (105,6 фоиз), 1008,1 минг тонна гўшт (106,8 фоиз), 4205,5 минг тонна сут (107,1 фоиз), 3 065,8 миллион дона тухум (109,1 фоиз) ва бошқа маҳсулотлар тайёрланди.

VI. Ижтимоий соҳани ривожлантириш, аҳоли ҳаёт даражаси ва сифатини янада ошириш

Аҳоли бандлигини таъминлаш вази фасини изчил амалга ошириш мақсадида 2016 йил биринчи ярмида Иш ўринларини ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастурининг амалга оширилиши самарасида 462,5 минг янги иш ўрни, жумладан, қишлоқ жойларда 276,7 минг (умумий соннинг 59,8 фоизи) ташкил этилди.

2015-2016 ўқув йилида касб-хунар коллежи битирувчиларининг ишлаб чиқариш амалиётини ташкил этиш ва бандлигини таъминлаш мақсадида ҳар бир ҳудуд бўйича тегишли манзилли чора-тадбирлар ишлаб чиқилди. Касб-хунар коллежларининг 468,9 минг битирувчиси билан тўрт томонлама — «колlej — корхона — битирувчи — ҳоким» шартномалар тузилди, кейинчалик иш билан таъминлаш мақсадида амалиёт ўташи учун улар 222 мингта корхона ва ташкилотга бириктирилди.

Таълим жараёни ва тиббиёт хизмати сифатини янада юксалтиришга доир амалга оширилаётган чора-тадбирлар доирасида жорий йил бошидан буён таълим ва тиббиёт муассасалари объектларини қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш, шунингдек, замонавий инвентарлар билан жиҳозлаш учун қиймати 684,6 миллиард сўмлик капитал қўйилмалар ўзлаштирилди (2015 йилнинг шу даврига нисбатан 107,1 фоиз). Болалар спорти объектларини барпо этиш ва реконструкция қилиш учун Болалар спорти ривожлантириш жамғармасининг 203 миллиард сўмдан ортқ маблағи ўзлаштирилди.

Бунинг самарасида 2016 йил бошидан буён 16,8 минг ўқувчига мўлжалланган 47 умумтаълим мактаби, 2 мусиқа ва санъат мактаби, 120 ўқувчига мўлжалланган 2 касб-хунар коллежи ва 100 ўринли 1 ётоқхона, 50 болалар спорти объекти, 440 ўринли ва бир сменада 225 кишини қабул қилишга мўлжалланган тиббиёт муассасалари барпо этилди.

Ўзбекистон Республикаси
Иқтисодиёт вазирлиги

VII. «Соғлом она ва бола йили» Давлат дастури ижроси

«Соғлом она ва бола йили» Давлат дастурининг сифатли ва ўз вақтида амалга оширилишини таъминлаш мақсадида шу йилнинг биринчи ярмида оила, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш тизимини такомиллаштириш, соғлом ва барқамол авлодни тарбиялаш, тиббиёт муассасаларининг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш, мустаҳкам, соғлом ва аҳил оилани шакллантиришда жойлардаги давлат ҳокимияти органлари ва жамоат ташкилотлари ҳамкорлигини кучайтиришга қаратилган чора-тадбирлар давом эттирилди.

Оила қураётган ёшларни тиббий кўрикдан, ҳомиладор аёлларни скрининг текширувидан ўтказиш, болаларни 12 та бошқариладиган инфекцияга қарши эмлаш ишлари кучайтирилди ва кенгайтирилди.

147 мингдан зиёд бола имтиёзли йўлланмалар асосида болалар соғломлаштириш оромгоҳларига юборилди. Оилалар, хотин-қизлар ва болаларни соғломлаштириш ва уларнинг дам олиш шароитларини яхшилаш мақсадида мамлакатимиздаги 5 санаторий-профилакторияда қиймати 12,1 миллиард сўмлик қурилиш-монтаж ишлари бажарилди.

Жорий йил бошидан буён «Соғлом она ва бола йили» Давлат дастури ижроси доирасида жами 4,4 триллион сўм ва 111 миллион доллардан зиёд маблағ ўзлаштирилди.

Ўзбекистон Республикасини 2016 йилнинг биринчи ярмида ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари жаҳон иқтисодиётида чуқур тизимли муаммолар давом этаётган шароитда дунёда тараққийётинг «ўзбек модели» сифатида эътироф этилган, пухта ўйланган ва миллий манфаатларимизга мос келадиган стратегиянинг изчил ҳамда мақсадли амалга оширилаётгани самарасида иқтисодий юксалиш ва макро-иқтисодий муаносибликнинг барқарор юқори ўсиш суръатларини сақлаш таъминланаётганидан далолат беради.

Мамлакатимизда ҳаётга татбиқ этилаётган ислохотлар самарадорлиги халқаро молия институтлари ва жаҳон ҳамжамияти, жумладан, шу йилнинг 23-24 июнь кунлари Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Тошкентда юксак савияда ўтказилган ўн бешинчи юбилей саммитида ташкилотга аъзо давлатлар раҳбарлари томонидан юқори баҳоланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоом Каримовнинг шу йил 15 январда Вазирлар Маҳкамаси мажлисида белгилаб берган ва иқтисодиётда чуқур таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, хусусий мулкни ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш ва мамлакатимиз аҳолисининг тадбиркорлик даромадлари узлуқсиз ўсишини таъминлашга қаратилган 2016 йилги иқтисодий дастурнинг муҳим устувор йўналишларини изчил амалга ошириш учун ички захираларни жалб этиш ва қўшимча чора-тадбирлар ишлаб чиқиш келгуси йилларда иқтисодиётимиз барқарорлигини янада мустаҳкамлашга хизмат қиладиган муҳим вазифалар ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси
Давлат статистика қўмитаси

«Энг фаол ёш спорт мураббийи»

танлови ғолиблари аниқланди

Бугун мамлакатимизда амалга ошириляётган ислохотлар замирида соғлом авлодни вояга етказиш, аниқ мақсадли, азму шижоатли ўғил-қизларни тарбиялаш, улар салоҳияти ва иқтидорини юзага чиқариш, пировардида юрт равнақида хизмат қилишдек эзгу мақсадлар мужассам. Касаба уюшма ташкилотлари фаолияти бу борада эътиборга молик. Миллионлаб меҳнаткашларни ўз сафида бирлаштирган ушбу жамоат ташкилоти ходимлар манфаатини

ҳимоя қилиб, уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватловчи ижтимоий институт сифатида кўз олдимизда гавдаланади. Бир қарашда шундай. Аслида унинг зиммасидаги вазифа янада чуқур. Айниқса ёш авлод вакилларининг жамиятдаги фаоллигини ошириш, иқтидор ва имкониятларини намоян этиш, энг асосийси, ёшлар тафаккурида эзгу фикр ва ғояларнинг мустақкам қарор топишида касаба уюшмалари ташкилотларининг роли сезиларли бўлмоқда.

Ўзбекистон Дзюдо федерациясида ўтказилган "Энг фаол ёш спорт мураббийи" танлови ҳам фикримизни тасдиқлайди. Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши, Олий ва ўрта махсус таълим, Маданият ва спорт ишлари вазирликлари, Савдо-саноат палатаси, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгаши, Фанлар академияси, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Миллий ахборот агентлиги томонидан ташкил этилган мазкур танловдан кўзланган асосий мақсад ёшларнинг ҳар томонлама етуқ мутахассис бўлиб камол топишига кўмаклашиш, қўллаб-қувватлаш, уларда Ватанга муҳаббат, мамлакатда рўй бераётган воқеаларга дахлдорлик ҳиссини оширишдир.

— Бу сингари танловлар ўғил-қизларда касбга ҳурмат, иштиёқ ва масъулият туйғусини ошириб, истеъодларини юзага чиқариш учун имконият яратади, — дейди Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси республика кенгаши бош юрист-консулти, ҳакамлар ҳайъати аъзоси Дилбар Мухаммадалиева. — Эътиборлиси, танловнинг баҳолаш мезонига кўра, 35 ёшгача бўлган мураббийларнинг халқаро ва республикамиз миқёсида эришган ютуқлари билан бир қаторда, шогирдларининг кўлга киритаётган муваффақиятлари ҳам ҳисобга олинди. Танловда қатнашаётган иштирокчиларнинг шу пайтга қадар ўндан зиёд шогирд тайёрлагани ва уларнинг кўплаб халқаро мусобақаларда фахрли ўринларни эгаллагани таҳсинга сазовор.

Ҳа, маънавий-маърифий ислохотлар давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири сифатида тармоқ касаба уюшма ташкилотлари зиммасига алоҳида масъулият юклайди. Вазирликлар

билан ҳамкорликда ташкил этилётган "Йилнинг энг яхши тарбиячиси" сингари кўрик-танлов, шунингдек, ҳар бир ташкилот ва муассасада "Спорт — саломатлик гарови", "Соғлом оила — жамият таянчи", "Спортдадир куч" каби мусобақалар ва тармоқ ходимлари спартакиадаларининг ташкил этилётгани ёшларда жамият тараққиётига хизмат қилувчи соғлом дунёқараш шаклланишига асос бўляптир.

"Энг фаол ёш спорт мураббийи" танловида спортнинг турли йўналишларида фаолият олиб бораётган, кўплаб натижаларни кўлга киритган 14 нафар ёш спорт мураббийи беллашди. Улар билими танлов шартига кўра, "Ўз ҳуқуқингизни биласизми?" мавзусидаги савол-жавоб орқали синовдан ўтказилди. Шу тариқа "Энг фаол ёш спорт мураббийи" танлови ғолиблари аниқланди. Унга кўра Фаргона вилоятидаги Риштон тумани Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби мураббийи Бобур Тўхтасинов 1-ўрин, Миробод тумани 1-Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби мураббийи Шерпўлат Усмонов 2-ўрин,

Олот туманидаги 7-олимпия спорт мактаб-интернати мураббийи Бехзоджон Ҳайдаров 3-ўринга муносиб кўрилди.

— Спорт шунчаки ғалаба қозониш воситаси эмас, балки у жисмоний ва маънавий соғломлик ифодасидир, — дейди Бобур Тўхтасинов. — Гарчи кураш бўйича кўплаб мусобақаларда муваффақиятга эришган бўлсам-да, ушбу танлов ўта қизиқарли ва ҳаяжонли лаҳзаларга бой бўлди. Бу ютуқ мен катори шогирдларимнинг ҳам ўзига нисбатан ишончи ошишида катта аҳамиятга эга, деб биламан.

Танловда "Энг маҳоратли спорт мураббийи", "Энг кўп натижаларга эришган спорт мураббийи", "Энг иродали спорт мураббийи" каби ўндан зиёд йўналиш бўйича энг фаол ёш мураббийлар аниқланди.

— Менинг устозим — отам, — дейди Косонсой тумани Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби "Шотокан каратэ-до" мураббийи, 5 карра жаҳон чемпиони Мухаммадсиддиқ Абдумуталов. — Ўйлашмича, спорт билан шуғулланишда болага оилавий шароитда, аввало ўз ота-онаси, яқинлари ўрناق кўрсатгани маъқул. Мени танловнинг "Энг тажрибали спорт мураббийи" деб топишди. Ушбу соврин орзу-мақсадларимни амалга оширишда, ўз касбимга янада масъулият билан ёндашишда кўмақдош бўлишига ишонаман.

Ғолиб ва совриндорлар Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси республика кенгашининг эсдалик совгалари ва дипломлари билан тақдирланди.

Ақмал ЖУМАМУРОВОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Владимир ГРАНКИН
олган суратлар.

Kim edigu kim bo'ldik!

Бугунги дорилмон кунларга шукрона келтириш асносида яқин тарихимиздаги, аниқроғи, ўтган асрнинг 90-йилларидаги дилни хира қиладиган айрим хотиралар, жумладан, ўқатишидаги бирёқлама ёндашув эсга келади.

Собиқ иттифоқ даврида таълим тизими бир қотиқ солинган, ижодий фикрлашга рухсат йўқ эди. Тил ўргатиш борасида фақат битта тилга алоҳида эътибор қаратилар, бошқа чет тилларни ўқитиш эса грамматик қоидаларни қуруқ ёдлатишу кўчиртиришдан нарига ўтмасди. Эҳтимол, ўша кезларда кимдир "Хали фарзандларимиз 1-синфдан чет тилларни ўрганади. Дарслар жамонавий ахборот-коммуникация

Чет тили таълимига эътибор

ҳеч қачон бугунгидек юксак бўлмаган

технологиялари ва кўрғазмали воситалар билан махсус жиҳозланган хорижий тил кабинетларида ўтилади", деса, буни ақлимизга ҳам сигдиролмасдик.

Мана, бугун истиклолимизнинг 25 йиллиги арафасида хаёлимизга келмаган оламшумул янгиланишларга гувоҳ бўлиб турибмиз. Президентимизнинг "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига биноан, фарзандларимиз мактабгача таълим муассасасиданок чет тилларни ўрганиш имкониятига эга бўлмоқда. Юртимизнинг бартча ҳудудларида 1-синфдан хорижий тиллар ўйин ва қизиқарли машғулот асосида ўқитилмоқда. Юқори синфлардан бошлаб болалар чет тилида ўқиш, тинглаб тушуниш, гапириш, саводли ёзиш кўникмасини ўзлаштирапти. Бу савий-ҳаракатларнинг босқичма-босқич давом этирилиши натижасида фарзандларимиз дунёга чиқиб, чет эллик тенгдошлари билан тенгма-тенг мулоқот қиляптир.

Ўқитувчилик фаолиятимни бошлашим мустақилликнинг илк йилларига тўғри келган. Айни пайтда ёш авлодга инглиз тилидан билим берайпман. Ҳозирги жараёни кузатиб, мустақиллик йилларида чет тилини ўқитиш методикаси йилдан йилга такомиллашаётганига гувоҳ бўламан. Айниқса, хорижий тил ўқитувчиларининг меҳнати юксак қадрланиб, муносиб рағбатлантириляптир. Ўзим мисолимда айтсам, истиклол йилларида қатор кўриктанловларда ғолиб бўлдим. Давлатимизнинг юқори даражали муқофотлари билан тақдирландим. Бу рағбатлар мени илҳомлантиради. Ёш авлод камолоти йўлида ҳормай-толмай изланишга, ўқитишнинг янги методларини ишлаб чиқишга ундайди.

Хансаёт ҚИДИРНИЁЗОВА,
Кегейли туманидаги 3-мактаб ўқитувчиси,
"Дўстлик" ордени соҳиб

2016-yil 27-iyul, № 60 (8917)

Янги ўқув йилига тараддуд

бу борада барча имкониятлар ишга солинмоқда

Бугун қай бир илм масканига борманг куз-қиш мавсумига ҳамда янги ўқув йилига қизгин ҳозирлик кўрилмақда. Айниқса, бу ишда ўқитувчилар жамоаси, ота-оналар, маҳаллий тадбиркорларнинг яқдиллик билан иш олиб бораётганини кувонарлидир.

Қарши туманидаги 4-мактаб бундан қарийб ўн йил аввал капитал таъмирдан чиқарилган эди. Муассаса биноси яхши сақлангани учун кўзни қувнатди. Ҳовлидаги баҳорий кўкликдан дил яйрайди. Мевали ҳамда манзарали дарахтлар шаклга келтирилиб, бир текисда оқлангани, гулларнинг баравж ўсиши, зиё масканидаги салқинлик жамоанинг бир ёқадан бош чиқариб меҳнат қилаётганлигидан дарак бериб турибди.

— Янги ўқув йили ҳамда куз-қиш мавсумига тайёргарлик ишлари режа асосида олиб борилапти, — дейди мактаб директори Сурайё Очилова. — Синфхоналар "Мустақиллик дарси"га тайёрлаб қўйилди. Бу ишда ҳомийлар томонидан 3 миллион сўмга яқин маблағ сарфланди.

Бинонинг пол қисми, эшик-ромлар таъмирланиб, бўёқланди. Синфхоналарни янги ўқув йилига тайёрлашда синфлараро мусобақа ташкил этиб, бир қанча номинациялар жорий қилганмиз. Масалан, 8-синф "Энг фаол синф", 6-синф "Энг озода синфхона", 4-синф "Энг гулга бой синфхона" номинациялари голиби бўлди. Фолиблар бюджетдан ташқари ишлаб топилган маблағ ҳисобидан муносиб рағбатлантирилди. Спорт майдончалари фойдаланиш учун шай ҳолатда.

Мактабда спорт билан шугулланиш учун барча қулайликлар мухайё бўлгани туфайли айти пайтда "Ёз—2016" спорт мусобақасининг туман bosқичига саралаш беллашувлари шу ерда ўтказилапти.

Мактабда куз-қиш мавсумига тайёргарлик ишлари муддатидан олдин поёнига етказилди. Бинони иситиш учун режадаги 20 тонна кўмир келтирилиб, махсус омборга жойланди. Маҳаллий ўтиндан ҳам кераклича захира жамғарилди. Ўқув, маъмурий ҳамда спорт залининг том қисми кўздан кечирилиб, зарур таъмирлаш ишлари бажарилди. Қозонхоналар юқори босимда ювилиб, назоратдан ўтказилди.

Тумандаги 12-мактабда ҳам тайёргарлик ишлари ўз якунига етказилмоқда. Мактаб спорт ҳамда фаоллар залини таъмирлаш учун маҳаллий бюджетдан 47 миллион сўм йўналтирилган бўлиб, ҳозирги кунда таъмирлаш ишлари олиб борилмоқда. Синфхоналарни янги ўқув йилига тайёрлашда бюджетдан ташқари ишлаб топилган маблағлардан 1,5 миллион сўм сарфланди.

— Мактабимиз 2012 йилда капитал таъмирдан чиқарилган, — дейди тумандаги 20-мактаб ди-

Hozirlik—huzurlik

ректори Қутбиддин Камолов. — Бино эшик-ромларининг зичлиги, девор сувоқлари остидан махсус қопламалар билан ҳимоялангани, қозонхоналарнинг ёқилғи тежамкорлиги қиш мавсумида биз учун ҳеч қандай муаммо туғдирмайди. Қишнинг қорли-қировли кунлари ҳам бинода ҳаво ҳарорати мўътадил сақланади. Бу ўқувчиларнинг кўнгилдагидек билим олиши учун замин яратади.

Халқ таълими муассасаларини куз-қиш мавсумига тайёрлаш ишлари учун вилоятда маҳаллий бюджетдан ажратилган маблағ ҳисобидан жорий таъмирлаш, қозонхоналарни, ички ҳамда ташқи иситиш тизимини, томларни таъмирлаш, иссиқлик трассаларини изоляциялаш, тежамкор лампаларни ўрнатиш, кўмир ёқилғиси билан таъмирлаш ишлари амалга оширилмоқда. Бугунги кунга ҳақ муассасаларига берилиши кўзда тутилган режадаги 18625 тонна кўмирдан 3586 тоннаси жойларга етказилди.

Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Мактаб жамоасининг аҳиллиги

2016—2017 ўқув йилига тайёргарлик жараёнида яққол сезилди

Жиззах туманидаги 9-мактаб ҳовлисига қадам қўйишингиз билан теварак-атрофдаги орасталлик, саранжом-саритталик диққатингизни тортади. Мевали ва манзарали дарахтлар оқланган, ариқлар тозаланган. Қий-ғос очилган гуллар ҳавасни келтиради. Соя-салқин жойда ўқувчилар стол тенниси, шахмат-шашка ўйнаб, таътилни мароқли ўтказмоқда. Яна бир гуруҳ ўқувчилар ўқиган бадиий китобларини муҳокама қилаётир. Ана шундай саранжом-саритталикни синфхоналарда ҳам кузатиш мумкин.

Ўқув йилини муваффақиятли якунлаган жамоа янги ўқув йилига қизгин ҳозирлик кўрмоқда. Таътил бўлишига қарамай, ўқитувчи ва мураббийлар ўз синфхоналарини сифатли таъмирдан чиқарди. Натижада мавжуд 14та синфхона янги ўқув йилига шай ҳолатга келтирилди. Таъмирлаш ишларида ота-оналар, ҳомий ташкилотлар жамоага яқиндан кўмак бергани алоҳида эътиборга молик.

2015 йилги Инвестиция дастури асосида мактаб учун саксон ўринли кўшимча бино қурилиб, фойдаланишга топширилган эди. Ушбу иншоотнинг барпо этилиши таълим муассасасидаги ўқув-тарбия ишлари самардорлигини ошириш имконини берди. Замонавий жиҳозланган чет тили, меҳнат, расм, чизмачилик хоналари ўқувчиларнинг юқори билим олишига хизмат қилмоқда.

— Яқинда кўшимча бино учун барча керакли жиҳозлар олиб келинди, —

дейди мактаб директори Эргаш Эшонқулов. — 21та компьютердан иборат жамланма ҳамда интерактив электрон доска ўрнатилиб, шай ҳолатга келтирилди. Бошланғич синфларга мўлжалланган чет тили хонаси меъёрий талаблар асосида техник воситалар билан таъминланди. Физика, кимё, биология хоналарига лаборатория жиҳозлари ўрнатилгани ўқувчиларнинг билим олишига қизиқиш ва иштиёқини янада ошириши, шубҳасиз.

Янги ўқув йилида таълим даргоҳида 390 нафар ўқувчи ёшлар ўқишни бошлади. Уларнинг 62 нафарини мактабга илк қадам қўётган 1-синф ўқувчилари ташкил этиши кутилмоқда. Ўғил-қизларга пухта билим бериш учун барланган чет тили, меҳнат, расм, чизмачилик хоналари таълим сифатини оширишга хизмат қилиши аниқ. Қулай шароитда таҳсил олаётган ўқувчилар ўтган ўқув йилида фан олимпи-

адаси ва билимлар беллашувига муносиб иштирок этди. Мактабнинг 6 нафар ўқувчиси билимлар беллашувининг туман bosқичида юқори балл тўплагани фикримиз далилидир. Жамоа 2016-2017 ўқув йилида ҳам ана шу кўрсаткичларни янада мустаҳкамлашга эътибор қаратмоқда.

Янги ўқув йилига тайёргарлик жараёни барча йўналишда яққол кўзга ташланади. Жумладан, 12x24 ҳажмли спорт зали ҳамда очиқ спорт майдонларининг шай ҳолатга келтирилгани машғулот ва мусобақаларни юқори савияда ўтказишга хизмат қилади.

Мактаб биноси қиш мавсумида кўмир билан иситилиши боис, 35 тонна кўмир захираси сақланганидан омборхона ва 3та қозонхона сифатли таъмирланди. Ўнги хавфсизлиги учун 100 тонна сифимга эга сув ҳавзаси мавжуд. Мактабда электр

энергияси таъминотини узлуксиз таъминлаш мақсадида янги электр трансформатор ўрнатилди. Бир сўз билан айтганда, жамоа ўтган ўқув йилини кўнгилдагидек якунлаб, янги ўқув йилига кўтаринки кайфият билан қадам қўйишга шайланмоқда.

Янги ўқув йилига тараддуд тумандаги 50-мактабда ҳам намунаги тарзда олиб борилмоқда. Жумладан, таълим муассасасидаги барча синфхоналар муддатли жорий таъмирдан чиқарилди. Инвестиция дастури асосида барпо этилаётган 90 ўринли кўшимча бино ўқув йили арафасида ишга туширилиши режалаштирилган. Ўқув биноси табиий газ билан иситишга мосланган бўлиб, мавжуд 5 та иситиш қозонхонаси сифатли таъмирланиб, синовдан ўтказилди.

Таълим муассасасида худудни тартибга келтириш, ободонлаштириш иш-

лари кўнгилдагидек йўлга қўйилган. 1,8 гектар майдондаги мевали ва манзарали дарахтларга сифатли ишлов берилгани жамоанинг меҳнатидан дарак беради.

— Туманимизда 58та мактаб ва 22та мактабга таълим муассасаси мавжуд бўлиб, уларнинг барчаси жорий таъмирланди, — дейди Жиззах тумани халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими мудир ўринбосари Олимжон Назаров. — Айти пайтда манзилли дастур асосида Кўшбармоқ қишлоқ фуқаролар йиғинидаги 140 ўринли 8-МТМ мукамал таъмирланапти. Работ қишлоқ фуқаролар йиғини худудидаги 44-мактабда 12x24 ҳажмдаги спорт зали бунёд этилмоқда. Мазкур иншоот мустақиллигимизнинг 25 йиллиги арафасида ишга туширилиши кўзда тутилган.

Янги ўқув йилида эришилаётган ютуқлар шу кунларда қўрилаётган тараддудга боғлиқ. Буни тажрибадан ўтказган соҳа ходимлари ўқув йилига қизгин тайёргарлик кўрмоқдалар. Зеро, бу саъй-ҳаракатлар эртанги кунда фарзандларимиз эришадиган юқори натижалар учун мустаҳкам замин бўлади.

Абдусаттор СОДИКОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Самарқанд вилояти шаҳар ва қишлоқларида Ватанимиз мустақиллигининг йигирма беш йиллик муносабати билан "Гузал ва бетakorимсан, муқаддас Ватаним, жоним сенга фидо, Ўзбекистоним!" шиори остида маданий-маърифий тадбирлар ўтказилмоқда.

Президентимизнинг шу йил 2 июндаги "Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг йигирма беш йиллик байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида"ги қарори ижроси доирасида ташкил этилаётган ушбу учрашуларда танлиқ адиблар, rassomlar, олимлар, маданият ва санъат намояндalari иштирок этмоқда.

— Бугунги дунёдаги мураккаб сиёсий-иқтисодий вазият кўплат давлатлар иқтисодиётига салбий таъсир кўрсатмоқда, — дейди Тошкент давлат молия институти профессори Азамат Мухторов. — Ривожланган давлатларда ҳам ялли ички маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми пасайиши кузатилаётган бир пайтда Президентимиз раҳнамолигида амалга оширилаётган изчил ислохотлар туфайли мамлакатимизда кейинги ўн бир йил давомида ялли ички маҳсулотнинг ўсиш суръати 8 фоиздан юқори бўлиб келмоқда.

Самарқанд шаҳридаги "Китоб олами" мажмуасида ўтган адабий-бадий учрашувда китоб ва китобхонлик, истиқлол берган имкониятлар, навқирон авлод камолотига қаратилаётган алоҳида эътибор, истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш бора-сида амалга оширилаётган ишлар ва уларнинг самаралари ҳақида сўз юритилди.

❖ Қаршида "Соғлом фарзанд — порлоқ келажак яратувчиси" деб номланган давра суҳбати бўлиб ўтди.

Ўзбекистон "Адолат" социал-демократик партияси Қашқадарё вилояти кенгаши томонидан "Соғлом оила — соғлом жамият — порлоқ келажак" лойиҳаси доирасида ташкил этилган тадбирда партия фаоллари, маҳалла ва ҳақдор ташкилотлар вакиллари, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

— "Соғлом оила — соғлом бола", "Болалар тарбиясининг бузилиши ва унинг олдини олиш", "Оилада ота-она ва фарзандларнинг бурч ва масъулияти", "Она ва бола саломатлиги — келажак гарови", "Оилада маънавий муҳит — оила мустақамлигининг омилли" каби мавзуларда ўтказилаётган давра суҳбатлари ва учрашуларда аҳолининг тиббий маданиятини юксалтириш, соғлом оиланинг жамият тараққиётидаги ўрни, ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилмоқда, — дейди Ўзбекистон "Адолат" социал-демократик партияси Қашқадарё вилояти кенгаши раиси вазиасини бажарувчи Руийддин Раупов. — Бундай тадбирларга тиббий ходимлар, нуруйиллар, кенг жамоатчилик вакиллари ялли жалб этилаётгани ўз самарасини бераётир.

❖ Бухорода "Тадбиркор қизларнинг энг яхши лойиҳаси" танлови вилоят босқичи ўтказилди.

"Гузал ва бетakorимсан, муқаддас Ватаним, жоним сенга фидо, Ўзбекистоним!" шиори остида вилоят хотин-қизлар кўмитаси, Марказий банк вилоят бош бошқармаси, ўрта махсус, касб-хўнар таълими, Савдо-саноат палатаси вилоят ҳудудий бошқармалари ҳамда "Тадбиркор аёл" ушмаси вилоят бўлими ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда уч йўналиш бўйича 36 нафар тадбиркор қиз иштирок этди.

"Ишлаб чиқариш борасида энг яхши тадбиркор қиз" йўналишида Олот педагогика ва спорт коллежи битирувчиси С.Хусайнова, Жондор қишлоқ хўжалиги касб-хўнар коллежи битирувчиси Ф.Шарипова, "Сервис соҳасида энг яхши тадбиркор қиз" йўналишида Шофиркон маиший хизмат ва миллий хўнармандлик касб-хўнар коллежи битирувчиси Н.Боймуродова, Ромитан саноат касб-хўнар коллежи битирувчиси Ш.Ражабова, "Қишлоқ хўжалиги соҳасида энг яхши тадбиркор қиз" йўналишида Пешку қишлоқ хўжалиги касб-хўнар коллежи битирувчиси А.Ериева, Жондор педагогика коллежи битирувчиси О.Саидова ғолибликка муносиб топилди.

❖ Пойтахтимизда "Ишбилармон аёл — 2016" кўриктанловининг мамлакат босқичи ғолибларини тақдирлаш маросими бўлди.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон либерал-демократик партияси томонидан қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда мамлакатимиз мустақиллигининг 25 йиллигига бағишлаб "Гузал ва бетakorимсан, муқаддас Ватаним, жоним сенга фидо, Ўзбекистоним!" шиори остида ташкил этилган мақсур танлов тадбиркор хотин-қизлар сафини кенгайтириш, уларни қўллаб-қувватлашга қаратилган.

Илк маротаба ташкил этилган мақсур танловнинг туман, шаҳар ва вилоят босқичларида 10 мингга яқин тадбиркор, ишбилармон ва фермер аёллар ўз лойиҳалари билан иштирок этди. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида фаолият юритаётган тадбиркор хотин-қизларнинг лойиҳалари "Замонавий тадбиркор аёл портрети", "Йилнинг мурувватли ишбилармон аёли", "Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириётган фермер аёл", "Ташаббускор аёл" каби йўналишларда сараланиб, уларнинг 56 нафари яқиний босқичда иштирок этди.

Ишбилармон аёллар байрамига айланган тадбирда хотин-қизлар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотлар кўргазмаси ҳам ташкил этилди.

Ўза ва махсус мухбирларимиз йўлл ган материаллар асосида тайёрланди.

Мустақиллик — энг олий неъмат

Тошкент вилоятида "Гузал ва бетakorимсан, муқаддас Ватаним, жоним сенга фидо, Ўзбекистоним!" шиори остида "Мустақиллик — энг олий неъмат!" мавзусида маънавий-маърифий тадбир бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Маънавият тарғибот маркази, вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда шоир ва ёзувчилар, санъаткорлар, маънавият тарғиботчилари, педагоглар ва ёшлар иштирок этди.

Президентимиз раҳнамолигида мустақиллик йилларида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар самарасида иқтисодиётимиз барқарор ривожланиб, халқимиз фаровонлиги тобора юксалиб бораётгани алоҳида таъкидланди. Мамлакатимизда ҳукм сўраётган тинчлик-осойишталик, миллатлараро тотувлик, улкан бунёдкорлик ишлари самараси ҳар бир оила, ҳар бир ҳудуд мисолида ўз аксини топмоқда.

Мустақиллигимизнинг 25 йиллигини муносиб кутиб олиш ва ушбу қутлуғ байрамни

И.АВВАЛБОВ,
Ўза мухбири

Етакчиларни бирлаштирган форум

Бўстонлиқ туманидаги "Камолот" ёшлар оромгоҳида "Ватан равнақи йўлида бирлашайлик!" шиори остида "Камолот" ЁИХнинг умумий ўрта таълим мактаблари бошланғич таълимоти етакчиларининг IV республика форуми ўтказилди.

Ўзаро фикр алмашиш, илгор тажрибаларни оммалаштириш, бошланғич ташкилотлар фаолияти самарадорлигини ошириш мақсадида ташкил этилган форум етакчиларда катта таассурот қолдирди. Дастлаб улар маҳорат дарсларида иштирок этди.

Умумтаълим мактабларида "Камолот" ЁИХнинг 9603та бошланғич ташкилоти фаолият юритмоқда. Улар ўртасида соғлом рақобат муҳитини шакллантириш, етакчиларнинг маҳорат ва тажрибасини бойитиш мақсадида ҳар йили анъанавий равишда ўтказиб келинаётган "Энг намунали бошланғич ташкилот" кўриктанловининг бу йилги қуйи босқичида 6880 нафар етакчи иштирок этди. Танловнинг ҳудудий босқичида қатнашган 140 нафар иштирокчи орасида энг намунали 14 нафар етакчи сараланиб, республика босқичида ўз билим ва маҳоратини синовдан ўтказди.

Республика босқичи совриндорлари икки шартга кўра аниқланди. Етакчилар биринчи шартда янги лойиҳа тақдимотини намоийиш қилган бўлса,

иккинчи шартда савол-жавоб орқали иштирокчининг салоҳияти баҳоланди.

Ҳақамлар ҳайратининг яқиний ҳулосаларига кўра, биринчи ўринни Шеробод туманидаги 2-умумтаълим мактаби бошланғич ташкилот етакчиси Учқун Пўлатов қўлга киритди. Иккинчи ўрин Яшнобод туманидаги 166-умумтаълим мактаби бошланғич ташкилот етакчиси Анатолий Кечинга насиб этган бўлса, учинчи ўринга Андижон шаҳридаги 13-умумтаълим мактаби бошланғич ташкилот етакчиси Элмурод Тошбоев лойиқ топилди.

— "Камолот" етакчиси зийрак, билимдон ва ташаббускор бўлиши керак, — дейди Учқун Пўлатов. — Етакчилик хислатларини эгаллаш учун мактабимиз ўқувчию ўқувчиларининг кўмагига таяниб келаяпман. Ёшлар бугун нимадир ўрганасак, келажакда ҳаммаси асқотди. "Энг намунали бошланғич ташкилот" танлови ғолиби сифатида эътироф этилишини таълим муассасамизга берилган юксак баҳодир. Бу ютуқ мени келгусида янада фаол ҳаракат қилишга чорлайди.

Мазкур оромгоҳда ўтказилган яна бир тадбир — "Камолот" таълим гранти" лойиҳаси совриндорларини тақдирлаш маросими ҳамда улар учун ташкил этилган ўқув-семинар ёрқин лаҳзаларга бой бўлди.

2015-2016 ўқув йилида мазкур лойиҳада иштирок этиш учун олий таълим муассасаларида тўлов-шартнома асосида таҳсил олаётган, иқтидорли ва ташаббускор 193 нафар йилгикиз муружаат қилган. Иштирокчиларнинг ҳужжатлари комиссия томонидан ўрганилиб, муносиб топилган 89 нафар талабанинг 50 фоиз тўлов-шартнома маблағи "Камолот" ЁИХ марказий кенгаши томонидан тўлаб берилган. Шунингдек, 60 нафар талабанинг тўлов-шартнома пулдан тенг ярми "Ўздонмаҳсулот" акционерлик компанияси томонидан тўланган. Жорий йилда эса лойиҳа шартларига муносиб топилган 149 нафар истеъдодли талаба "Камолот" таълим гранти" совриндори бўлди.

Совриндорларга ҳомий ташкилотлар — "Atel" компанияси, "Zafarhon" МЧЖ, "DEKOS GROUP" хусусий корхонасининг эсдалик совғалари топширилди.

Ҳасан МҮМИНОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Жажжи Зумрадой — билимларга бой

Халқ таълими вазирлиги ва Хотин-қизлар кўмитаси томонидан МТМларда ташкил этилган 3–6 ёшли қизалоқларнинг "Зумрадойлар давраси" тўғараклари машгулотлари боғида энг қизиқари машгулотларга айланди. Тўғаракда тарбияланувчиларнинг миллий қадриятлар борасида илк тасавурулари бойиб, меҳнатсеварлик, катталарга ҳурмат каби фазилатлари шаклланимоқда.

Қизалоқларнинг маънавий-ахлоқий тарбиясига эътибор қаратиш, улар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш мақсадида ўтказилаётган "Зумрадойлар давраси" кўрик-танлови тарбиявий ишлар таъсирчанлигини янада оширмоқда. Қуни кеча мақсур танловнинг Олмазор тумани ҳудудий босқичи 146-МТМда ташкил этилиб, унда 50та МТМ вакиллари ўзбекиона анъаналаримиз, қадриятларимиз ҳақидаги билимларини намоийиш этишди.

— Кичик ёшдаги бола тарбияси жуда нозик, — дейди туман ХТМФМТЭБ методисти Самира Раҳимова. — Биргина салом бериш одобини ўзлаштиришининг ўзи катта гап. Шахсий гигиена қоидаларига амал қилиш, зарарли одатлардан сақланиш эса болани соғлом турмуш тарзига ошно этади.

Меҳнатсеварлик, тўғрисилик, камтарлик, қизларга ҳос ибод-ҳаёнинг бетакор зийнат эканлигини тасвирлаган иштирокчилар орасида 65-МТМ тарбияланувчиси Мубина Аюбқонова 3-, 299-МТМ вакиласи Дилсора Икромова 2-, 146-МТМдан Эъзова Турғунбоева 1- ўринга лойиқ топилди. 181-МТМ тарбияланувчиси Манзура Абдулазизова эса "Жажжи Зумрадой" номинациясида ғолиб бўлди.

— "Зумрадойлар давраси" машгулотлари кичик гуруҳларда ўйин, савол-жавоб тарзида, тайёрлов гуруҳларида саҳна кўришини, турли адабиётларга олоб-ахлоққа доир ҳикояларни таҳлил этиш орқали олиб борилди, — дейди 535-МТМ мудираси Дилбар Абдуразоқова. — Ҳафтада икки маротаба ўтказилаётган машгулотларга маҳалланинг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчиси, нуруний онахонларни тақдир этишимиз ўз самарасини берапти. Сабдоқлар жонли ташкил этилиши натижасида қизалоқлар қўлини кўксига қуйиб салом бераётгани, меҳмондорчилик, овқатланиш одобига rioya этаётганини ота-онalar ҳам таъкидлашмоқда.

Д. ИСҚОВА

2016-yil 27-iyul, № 60 (8917)

Мамаклатимизда амалга оширилаётган ислохотлар негизда, аввало, шах мафаяти, халқ фаровонлиги, фарзандлар камоли, тинчлик-осойишталик мақсади устуворлигини кўриши мумкин. Чорак аср давомида юртимиздаги янгилишни ҳамда тараққиёт босқичларидаги ютуқлар сарҳисоб этилса, юксак натижаларга эришаётганимиз яққол намоён бўлади. Ислохотлар қаторида ёшлар жамияти ҳаёти сиёсатнинг муҳим бўлиши экани, йигит-қизларни раҳбарликка тайёрлаш, уларнинг давлат бошқарувида иштирокни таъминлаш, ташаббускор, илганувчан ёш кадрлар сафини кенгайтириш махсус лойиҳалар, ўқув-машгулотлари орқали йилдан-йилга такомиллашаётгани танилаган йўлимизнинг нақадар тўғри эканлигини кўрсатади.

Ёш раҳбар қандай бўлиши керак?

18—23 июль кунлари Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳузурдаги Давлат бошқаруви академиясида Маданият ва спорт ишлари вазирлиги қошидаги "Ёшлар клуби" аъзолари ҳамда ҳудудий бошқармаларда ёшлар билан ишлашга масъул ходимларнинг малакасини ошириш бўйича ташкиллаштирилган ўқув-семинар ёшларга масъулият, ватанпарварлик, юртга дахлдорлик моҳиятини тушунтирди.

Мустақил фикрлайдиган, билимли ёш кадрларни раҳбарликка тайёрлаш, ўсмир ёшидаги ўғил-қизлар, ёшлар билан ишлаш кўникмасини шакллантириш, санъат, маданият, спорт ишларида салоҳият ялти ходимлар захирасини тайёрлаш, ҳудудлардаги мутахассисларнинг имкониятларини янада кенгайтириш мақсадида ўтказилаётган ўқув-машгулотларида бу йил етмиш нафар тингловчи қатнашмоқда. 2015 йили вазирлик қошида иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаш, ташаббускор ҳамда маданий ҳамкорликни ривожлантиришда самарали лойиҳаларни яратётган кадрлар сафини кенгайтириш, уларда профессионал мулоқот кўникмасини ривожлантириш, жойларда ўтказилаётган турли маданий-маърифий тадбирлар савиясини ошириш каби масалаларга ечим сифатида ташкил этилган "Ёшлар клуби" ёш кадрларни ягона мақсад остида бирлаштирмақда.

Клуб аъзоларининг белгиланган кунлардаги ўқув-машгулотларида "Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид сиёсат: ҳозирги ҳолати ва истиқболлари", "Ёшлар ва уларнинг имижини шакллантириш масалалари", "Ёшлар билан ишлашнинг психологик жиҳатлари", "Ёшларнинг етакчилиги салоҳияти", "Музокара ва баҳс-мунозараларни самарали олиб бориш", "Маданият ва спорт соҳасида бошқаруving роли ва аҳамияти" мавзусларидаги маъруза, давра суҳбатлари, очик мулоқотлар, қизиқарли тренинглари иштирокчиларнинг дунёқарашини кенгайтириш, ўзаро ҳамкорликни, ижодкорликни ривожлантиришда аҳамиятли бўлди. Бунга қўшимча, ёш мутахассисларга амалиётда қўл келадиган муҳим жиҳатлар: муомала маданияти, этика-эстетика қонун-қоидалари, инновацион ғояларни бирлаштириш, ҳудудлардаги тад-

лан ўтказилган давра суҳбатида Мамаклатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясининг аҳамияти, давлат ҳокимияти ва бошқаруving демократлаштириш, суд-ҳуқуқ, ахборот тизимларини ислоҳ этиш, сайлов ҳуқуқи эркинлигини таъминлаш ҳамда бу борадаги қонунчиликни такомиллаштириш, фуқаролик жамияти институтларини ривожлантиришга оид

жараёнлар ҳусусида етарлича маълумот берилди.

— Президентимизнинг "Раҳбарман, етакчиман деган инсон, аввало, ўз олдида, халқ ким эртага бировнинг қўлига қараб қолмаслиги учун мен ўзим нима иш қилдим, бугун қандай чора-тадбирларни амалга оширмақдаман, деб савол қўйиши ва шу саволга жавоб топиши керак", деган ибратли гапларини тез-тез тасқорлайман. Эл-юрт ишонча муносиб бўлиш, сизга топширилган вазифани сидқидилдан бажариш осон эмас, лекин ана шу давлатлар маррани баландроқ олишга, янада яхшироқ ҳаракат қилишга ундайди, — дейди "Ўзбекнаво" эстрада бирлашмасининг Жиззах вилояти бўлими етакчи мутахассиси Ойзода Маратова. — Кўзлари чақнаб турадиган, билимга чанқок ўқувчи-ёшларга қўшилиб, уларнинг ютуқларидан қувониш, хурсандчилигига шерик бўлишнинг ўзи бошқача ҳиссиёт. Бир неча йиллардан бери ёшлар билан ишлаб, юртимизда иқтидорли, зехли болалар қўплиги, уларнинг сафи тобора кенгаётганини кузатаман. Қарий бир ҳафта давом этган машгулотларимиз эса ана шундай истеъдодлилар билан ишлашда, тадбирлар ташкиллаштиришимизда, жамият фаровонлигини кўзлайдиғани мақсадларимизни кенг тарғиб этишда кўмак беради. Бу йилги ўқитиш системаси ўтган йилдагидан бошқача. Психологик машгулотлар, атрофдагилар билан мулоқотга киришиш, бошқаруving руҳиятга боғлиқ томонлари, одоб-ахлоқ, муомала маданияти мавзусларидаги маърузалар қизиқарли, ҳам ўта керакли сабоқлардир.

Малака ошириш курси машгулотлари давомида ёш мутахассислар мустақиллик йилларида қурилиш, фойдаланишга топширилган ўнга яқин замонавий маданият масканлари, спорт иншоотлари, Ўзбекистон давлат санъат музейи, Шахмат бўйича Республика иختисослаштирилган болалар-ўсмирлар олимпият захиралари спорт мактаби фаолияти билан ҳам яқиндан танишдилар.

Ўқув-семинари якунида тингловчиларга сертификатлар топширилди.

Чарос НИЗОМИДДИНОВА,
"Ma'rifat" мухбири

Маҳалла институтининг нуфузи ошмоқда

Юртимизда демократик ҳуқуқий давлатни қуриш ва фуқаролик жамиятини шакллантиришда маҳалла институтининг иштироки тобора кенгайиб бормоқда. Ушбу ноёб тузилманинг самарали фаолият кўрсатиши учун олиб борилаётган комплекс чора-тадбирлар натижасида унинг нуфузи ва аҳамияти ошяпти.

Мавжуд 10 мингга яқин фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари жойларда ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш, оилаларни мустаҳкамлаш, ёшларни ҳар томонлама баркамол қилиб вояга етказиш, миллий кадриятларни асраш ва ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлашга кўмаклашишга ҳисса қўшиб келмоқда. Жорий йилнинг биринчи ярим йиллигида улар томонидан ҳамкор ташкилотлар билан биргаликда маҳалларда 91 мингдан ортиқ маънавий-маърифий тадбирлар, "Соғлом она ва бола йили" Давлат дастурининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти тарғиботига қаратилган 72 мингдан зиёд, "Оила — маҳалла — таълим муассасаси" ҳамкорлиги доирасида 65 мингга яқин, тўй-ҳашам ва маросимларни ичмам тарзда ўтказиш бўйича 107 мингдан ортиқ тадбирлар ҳамда "Ота-оналар университетлари" томонидан муайян мақсадга йўналтирилган машгулотлар ўтказилди.

Кo'рик-tanlov

Фуқаролар йиғинларининг ижтимоий-иқтисодий ислохотлар жараёнидаги иштирокини янада кенгайтириш ва тизим ходимлари фаолигини ошириш мақсадида ҳар йили "Энг намунали фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари" танлови ўтказилиб келинмоқда. "Маҳалла" хайрия жамоат фонди ташаббуси билан манфаатдор вазирлик, идора ва ташкилотлар ҳамкорлигида ўтказиб келинаётган ҳамда моҳияти ва аҳамияти йилдан-йилга тобора ортиб бораётган мазкур танлов фуқаролар йиғинлари фаолиятини такомиллаштириш, тизим фаоллари билан малакасини ошириш, илгор иш тажрибаларини кенг оммалаштиришда муҳим аҳамият касб этаётди.

Мустақиллигимизнинг 25 йиллиги байрами арафасида ўтказилган ўшбу танловнинг қуйи босқичлари "Гўзал ва бетакорримсан, муқаддас Ватаним, жоним сенга фидо, Ўзбекистоним!" шиори остида қўриги савияда ташкил этилди. Туман (шаҳар) босқичларида республика бўйича жами 9764 нафар фуқаролар йиғини раислари иштирок этди.

Танловнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳар, вилоят босқичлари ўзгача кайфият ва қизгин баҳс-мунозаралар руҳида бўлиб ўтмоқда.

"Туркистон" саройида бўлиб ўтган ушбу қўрик-танловнинг Тошкент шаҳар босқичида ма-

ҳалларни комплекс ривожлантириш, соҳага оид илгор иш тажрибаларини оммалаштириш, яратилган кенг имкониятлардан нечоғли тўғри фойдаланилаётгани, фаолиятни тартибга солувчи қонун ҳужжатлари ижроси, ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлиги ҳамда тинчлик ва осойишталик, аҳиллик ва меҳр-оқибат муҳитини таъминлашга оид ишлар сарҳисоб қилинди.

Танлов иштирокчилари 3 та шарт бўйича ўзаро беллашди. Дастлаб замонавий ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда намойиш этилган ҳудудларда амалга оширилган эзгу ишлар, бу борада қўлга киритилган ютуқлар ва намунали иш тажрибалари акс эттирилган тақдиротлар ҳакамлар хайъати томонидан таҳлил қилинди.

Иккинчи ва учинчи шартларда эса иштирокчининг фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятига оид қонун ҳужжатлари мазмун-моҳиятига оид билимлари, фаолиятда учраётган турли масалалар ечимини топиш юзасидан малакаси, дунёқараши синовдан ўтказилди.

Танлов якунида Яшнобод туманидаги "Тонг" маҳалла фуқаролар йиғини биринчи ўринга муносиб деб топилди ва танловнинг республика босқичида иштирок этиш йўлнамасини қўлга киритди.

— "Энг намунали фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари" танловида пойтахтимизнинг 11та туманидан ғолиб деб топилган маҳалла раислари иш тажрибаси ҳакамлар хайъати чигиринида ўтказилди. Менинг "Маҳаллада оила билан ишлаш" лойиҳам тақдими то кўпчиликка манзур бўлди. Ҳудудимиздаги мавжуд 1230 оила орасида нотинч, тўлиб бўлмаган ёки бошқа муаммоларга дуч келган оилалар ҳар икки-уч ойда ташкил қилинаётган психологик тренинг машғулотига жалб этилаётгани лойиҳада ўзи аксини топган. Тизим ичида тизим яратилиши туфайли 2016 йилнинг ўтган даври мобайнида 14та оилалар 9тасининг муаммосини ижобий ҳал қилдик, — дейди танлов ғолиби Равшан Тўраев.

Республикаимизнинг бошқа ҳудудларида ҳам ушбу қўрик-танловнинг вилоят босқичлари бўлиб ўтмоқда.

Хулкар ТҮЙМАНОВА,
"Ma'rifat" мухбири

Кадрлар тайёрлашининг миллий модели

Ўзимизга мос ва хос, жамият ҳаётини ўзгартирувчи куч

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, умуман, таълим масаласига жамият ҳаётини ўзгартирувчи куч сифатида қаралаётгани бежиз эмас. Жамият ва давлат муносабатларининг сифат жиҳатдан жиддий ўзгарганлигини яна қайтадан таъкидлашга ҳолат йўқдек! Бироқ соҳадаги ислохотлар, эришилган ютуқларнинг қай даражада аҳамиятли эканлигини янада теранроқ аниқлаш учун бироз ортга назар ташлаш лозимга ўхшайди. Шу ўринда Юртбошимизнинг 1990 йил 24 февраль куни ёшларимиз тақдири, унинг собиқ иттифоқ давридаги ҳолати бўйича билдирган куйидаги фикрларини қайд этишни мақсадга мувофиқ деб билдик: "Еш авлод тарбияси билан боғлиқ ишлар — ўқув жараёни бўлсин, маданият ва санъат бўлсин, жисмоний тарбия бўлсин — ҳаммасига қолган-қутган маблағлар сарфлан-ди. Бу арзимас маблағлар ҳам халқ кўхалигининг бошқа соҳалари билан солиштирганимизда доим энг охирида ажратилди" (Каримов И. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. — Тошкент, 2011. — 141-бет).

Хақиқатан ҳам, истиқлолдан аввалги даврда ёшларни мустақил ҳаётга муносиб тайёрлаш, таълим билан боғлиқ барча муаммоларни ҳал этишга иккинчи, учинчи даражали масала сифатида қаралгани ҳали кўпчиликнинг ёдидан кўтарилган эмас. Бунинг қандай оқибатларга олиб келганини таҳлил қилиб кўрайлик.

Биринчидан, Ўзбекистон таълим тизимини мустақилликка мутлақо эътибор берилмади. Миллий тарихимиз, маданиятимиз, урф-одатларимиз, айниқса, ислом дини билан боғлиқ барча билимлар мутлақо инкор этилди, қадимги миллий-маданий меросни ўрганишга бўлган интилиш эса миллатчилик, сиёсий-мафқуравий жиҳатдан чекланганлик сифатида баҳоланди.

Иккинчидан, ўша даврда Ўзбекистон таълим тизимининг ривожланган хориж мамлакатлари билан интеграциялашуви учун шарт-шароит етарли бўлмаган. Аслида, "совет давлати"нинг ўзи ёпиқ тузум бўлгани учун таълим тизими бўйича ҳеч қандай ҳамкорликка йўл қўйилмасди. Натижада, ёшлар ўзининг хориждаги тенгдошларидан жиддий таразда ортда қолиши ҳодисаси эъ берди. Халқаро фан олимпиадасими, нуфузли танловлардами, ўзбек ёшларининг иштирокчини тасаввур ҳам қилиб бўлмаган.

Учинчидан, таълим тизими муассасаларининг моддий-техник базаси ниҳоятда ночор аҳволда эди. 1991 йилги маълумотларга кўра, 1700 та мактаб авария ҳолатида бўлиб, таълим муассасаларининг ўқув лабораториялари билан жиҳозлангани ҳаминқадар бўлган. Ҳукуматнинг халқаро тажрибаси, ўзаро малака ошириш тизими мавжуд эмаслиги оқибатида ижтимоий нуфузи тушиб кетди.

Тўртинчидан, таълим муассасаларида ўқув жараёни тамомла коммунистик мафқура мақсадларига бўйсундирилган, ёшлар тафаккурини кенгайтириш, мустақил фикрнинг шакллантиришга қаратилган ҳар қандай фан, предметни ўқиб-ўрганиш мумкин эмасди. Ижтимоий гуманитар фанлар мутлақо сиёсийлаштирилгани яхши эълолаймиз. Ўзбек тилида ўқув-тар-

биявий ишлар ташкил этиш аста-секинлик билан йўққа чиқарила бошланди. Тарихий маълумотга мурожаат қиламиз. 1989 йилда Ўзбекистондаги олий таълим муассасаларида ўқитиладиган барча предметларнинг 39,5 фоизи ўзбек тилида олиб борилгани ҳолда, рус тилидаги ҳажми 47,2 фоизни ташкил қиларди. Шунингдек, нашр этилган адабиётларнинг 74,2 фоизи рус тилида бўлса, 18,8 фоизига ўзбек тилида чоп этилган эди ҳоло.

Ана шундай огир бир шароитда ёшларни замонавий илм-фан, техника-технологиянинг илгор ютуқларидан баҳраманд қилмай, уларга юқори малакали мутахассис бўлиб етишишга шарт-шароит яратмай туриб, Ўзбекистонни мустабид тузум асоратларидан қутқариш, ўтмиш сарқитларини бартараф этиш, янги жамият пойдеворини барпо этиш мумкин эмасди. 1990 йил 24 февраль куни Юртбошимиз яна бир илгор фикрни олга суриб, барчамизнинг вазифамиз ёшлар тарбияси миллий сиёсати, ҳаракат дастурини ишлаб чиқишдан иборатлигини таъкидлади. "Бунга,— деб қайд этди Юртбошимиз, — халқ маорифи системасини тубдан ўзгартириш, болалар боччалари, мактаблар, хунар-техника билим юртлари, техникумлар, олий ўқув масканларининг моддий-техник базасини муостаҳкамлаш, махсус мактаб-интернатларни кўпайтириш каби кўпгина мураккаб вазифалар кирди. Ёшлар тарбияси билан вевосита машғул бўлган, ўз умрини шу муқаддас ишга бағишлаган ўқитувчиларимизга эътибор ҳақида эса гапириб ўтирмасам ҳам бўлади, деб ўйлайман. Биз ҳали уларга чинакам ғамхўрлик кўрсатаётганимиз йўқ. Бу масалани ҳам чуқур ўйлаш керак" (Каримов И. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. — Тошкент, 2011. — 142-бет).

Дарҳақиқат, бундан ропласра 26 йил аввал, ҳали мустақилликка эришмасдан туриб, мамлакат раҳбари жамият ривожининг асоси таълим соҳаси эканлигини қайд этди. Таълимнинг эски тизими ўз даврини ўтаб бўлганлиги, энди унинг аҳамияти қолмаганлиги, бундай вазиятдан чиқишнинг ягона йўли — таълим соҳасини сифат жиҳатдан ислоҳ қилиш зарурлигини таъкидлади.

Таълим соҳасини ислоҳ этиш аслида мустақилликнинг илк кунларидан бошланди. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва "Таълим тўғрисида"ги қонуннинг қабул қилиниши билан боғлиқ 1997 йилнинг 29 август санаси тарих зарварақларига битилди. Ҳўш, ушбу ҳужжатларни қабул қилишдан кўзланган мақсад нима эди? Иқтисодий, ижтимоий соҳаларда қатор муаммолар ҳали ўзининг тўлиқ ечимини топмаган, одамларнинг ижтимоий кайфияти тўлиқ шаклланмаган ўша йилда бундай ҳужжатларни қабул қилишдан кўзланган мудоа нима эди? «Мазкур дастурнинг мақсади — таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, уни ўтмишдан қолган мафқуравий қарашлар ва сарқитлардан тўла халос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида, юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи юқори малакали кадрлар тайёрлаш Миллий тизимини яраттириш» (Каримов И. Баркамол авлод — Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. — Тошкент, 1997. 39-бет).

Энди нима учун ушбу ҳужжатларда "миллий" сўзи-сўзлар билан таълим тизимининг фақат ўз "қўбичида қоврилиши"ни аниқлатмайди. Миллий тизим Ўзбекистоннинг ҳамда шу мамлакатда яшаб, истиқомат қилаётган барча миллат ва элларнинг миллий манфаатларига мос келишини аниқлади. Бу нарса Ўзбекистонда таълим 7 тилда олиб борилаётгани билан ҳам изоҳланади. **Иккинчидан**, таълим тизимининг "миллийлик" Ўзбекистон таълим тизимининг бошқа мамлакатлардаги таълим соҳасидан ўзига хос жиҳатлари билан ажралиб туришини ҳам билдиради. Чўноқни, дунёнинг кўплаб мамлакатларида таълим тизимидан кўзланган асосий мақсад фақат профессионал кадрлар тайёрлашга қаратилган бўлиб, шахс тарбияси, инсоннинг шаклланиши билан боғлиқ масалалар эътибордан четда қолган. Ўзбекистонда эса Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг бош мақсадларидан бири баркамол шахс тарбиясини амалга ошириш, ҳар бир ўқувчи, талабада Ватанини севиш масъулиятини шакллантириш, уларнинг гурурини уйғотишдан иборат эди. Бу нарса 2012 йил 16-17 февраль кунлари Тошкентда ўтказилган "Юксак билимдан ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш — мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг муҳим шарт"и мавзусидаги халқаро конференцияда ҳам алоҳида таъкидланди. Таълим ва тарбиянинг уйғунлиги таълим соҳасидаги ўзбек моделининг асосини, **квинтэссенцияси**ни ташкил этиши, бу борада тўплаган Ўзбекистон тажрибаси ҳар томонлама андоза олишга аризулик эканлиги ушбу анжуманида эътироф этилди.

Учинчидан, 1997 йилда қабул қилинган дастурнинг миллийлик мазмунини ўзбек миллий-маданий мероси, миллий характери, юртимизда туғилиб, вояга етган, дунё тани олган олим мутафаккирларнинг жаҳон цивилизациясига қўшган ҳиссаси билан боғлиқдир. Яъни, Ўзбекистонда таълим тизимининг ютуқлар, муваффақиятлар ворисийлик аҳамиятига эга. "Маълумки, — дейди Юртбошимизнинг пойдевори. — Тошкент, 1997. 39-бет).

мутафаккир ва файласуфлар, олимлар ва шоирлар одатда ҳукмдорлар ва султонлар саройларида паноҳ топганлар. Улар орасида IX—XI асрларда Хивада ташкил этилган Маъмур академияси ва "Байтулхикма", яъни "Донишмандлик уйи" деган ном билан шуҳрат қозонган Бағдод академиясида, шунингдек, XV асрда Самарқанда шаклланган Мирзо Улуғбекнинг илмий мактабида самарали меҳнат қилган бир гуруҳ олимлар бутун дунёга донг таратдилар.

Тадқиқотчи-олимларнинг фикрича, Шарқ, хусусан, Марказий Осиё минтақаси IX—XII ва XIV—XV асрларда бамисоло пўртанадек отилиб чиққан икки қудратли илмий-маданий юксалишининг манбаи ҳисобланиб, жаҳоннинг бошқа минтақаларидаги Ренессанс жараёнларига илмий таъсир кўрсатган Шарқ уйғонши даври — Шарқ Ренессанси сифатида дунё илмий жамоатчилиги томонидан ҳақли равишда тан олинган."

Ушбу иқтибоснинг икки жиҳатига эътибор беришнингизни сўрадик. **Биринчидан**, ўша даврларда юртимизда деярли барча илм-фан йўналишлари бўйича илмий мактаблар шаклланиши эди. **Иккинчидан**, бунанга илм-маданий юксалишнинг пўртанадек отилиб чиқишига, жаҳоннинг турли ҳудудларида Ренессанс даврининг пайдо бўлишига замин яратган. Бугун мустақилликнинг 25 йиллик байрами арафасида таълим соҳасидаги ислохотлар, бу борада эришилган ютуқлар тўғрисида фикрлаша туриб, унинг, яъни кўлга қиритилган муваффақиятларнинг заминини нимада эканлигига ҳам бир эътибор бериш мақсадга мувофиқдир. Шубҳасиз, бу ютуқлар, унинг мезмори — муҳтарам Юртбошимизнинг соҳани ривожлантириш борасидаги фаолияти билан боғлиқдир. Айни пайтда ўзбек халқи тарихида таълим, илм-фан ҳар доим устувор аҳамиятга молик ижтимоий ҳодиса бўлганлигини ҳам ёддан чиқармаслик лозим.

Ҳал шундаки, ўзбек халқи олим мутафаккирларнинг жаҳон цивилизациясига қўшган ҳиссаси билан боғлиқдир. Яъни, Ўзбекистонда таълим тизимининг ютуқлар, муваффақиятлар ворисийлик аҳамиятига эга. "Маълумки, — дейди Юртбошимизнинг пойдевори. — Тошкент, 1997. 39-бет).

фарзанд кабудур. Бас, оёғина таълимни тамомлаганларидан сўнг уз хоҳиш-иродалари, интилишларига кўра, ўқини таълимнинг навбатдаги босқичи — академик лицей ва касб-хунар коллежларида давом эттириш имконига эга бўлдилар. 3 йиллик муддатдан иборат ушбу таълим тизимининг энг ибратли томони унинг мажбурий-ихтиёрийлигидир.

Ҳўш, бошқа мамлакатларда бу масалага қандай ёндашилмоқда, айрим статистик маълумотларни келтириб ўтмоқчимиз. Дунёда мактаб ёшидаги болаларнинг 100 миллиондан ортиги таълим олиш, мактабга буюриш имкониятидан маҳрум. Чўнки қатор мамлакатларда ёшлар учун муносиб таълим тизими йўлга қўйилмаган. Ҳўш, давлатнинг ривожланиши даражаси, инфратузилмаси, энг муҳими, мазкур давлатлар сиёсий раҳбариятининг таълим соҳасига нисбатан бефарқ муносабати натижасида таълим олиши керак бўлган болаларни ушбу тизимга жалб этиш имкони йўқ. Бошқа жиҳатдан, бугунги дунёдаги зиддиятли ҳолатлар, қарама-қаршиликлар, миллатлараро, динлараро, минтақалараро уруш-жанжаллар ёшларнинг мактабга бориш, илм, касб-хунар ўрганишга бўлган имкониятларини чеклаб қўймоқда. Мамлакатимизда эса таълимнинг мажбурий-ихтиёрий тарзда ташкил этилганлиги жуда илмий воқеа сифатида қараш лозим. Хорижий давлатларнинг деярли барчасида касб-хунар ўрганиш, эгаллаш тўлов эвазига ташкил этилишини эътиборга олсак, Ўзбекистонда ҳар бир йигит-қизга 2-3 тадан замонавий касб-хунар эгаллаб мутахассис бўлиш имконияти яратилганлигини мушоҳада этсак, назаримизда, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг ҳақиқий моҳиятини яққол аниқлаган бўламиз.

Давлат аҳамиятига молик ушбу ҳужжатни чуқур, ҳар томонлама ўрганиш натижасида барчамиз англашимиз мумкин бўлган катта фалсафа бор. Бу — мамлакат раҳбариятининг ёшлар томонидан замонавий фан соҳаларини эгаллашга бўлган интилишини кўллаб-қувватлаши ҳамда бу жараёндан давлатнинг манфаатдорлигидир. Ушбу миллий модел 5 компонентдан: шахс, давлат ва жамият, узлуксиз таълим, илм-фан, ишлаб чиқаришдан иборат

бўлиб, мақсад ўқувчи, талабанин факат таълим-тарбиясидагина иборат, деб билиш масаланин моҳиятини чуқур аниқламаганликдан дарак беради. Кадрлар тайёрлаш миллий моделини биз жуда чуқур билишимиз, унинг концептуал-методологик жиҳатларини мукамал аниқлашимиз лозим. Ҳўш, бу нималардан иборат? **Биринчидан**, ушбу модел ўзининг мукамаллиги, камровининг кенглиги билан ажралиб туради. Кўплаб хорижий давлатларда таълим тизими субъектининг ўз шахсий хоҳиши, манфаати асосига қурилган бўлса, бизда қабул қилинган Кадрлар тайёрлаш миллий модели жамиятининг барча жаҳаларини тўлиқ қамраб олган. Шахс, давлат, жамиятнинг мақсади ягона — баркамол авлодни вояга етказиш, бу эса узлуксиз таълимнинг жорий этиш орқали амалга оширилади. Бунда илм-фаннинг аҳамияти беқиёс. Мазкур компонентларнинг барчаси пировад натижада ишлаб чиқаришнинг сон ва сифат жиҳатдан ривожланишига илмий таъсир кўрсатади. Бошқача сўз билан айтганда, таълим соҳасида Ўзбекистонда амалга оширилмаётган ислохотлар натижасида мамлакат янада тараққий этади, юртимиз дунёнинг энг ривожланган давлатлари қаторига қўшилиди.

Иккинчидан, Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг амалга оширилиши туфайли, таълим соҳасининг моддий-техник базаси тобора муостаҳкамланиб боради. Ўзбекистон бюджетидан таълим соҳасига ажратилаётган харajatлар, яъни ички махсулотнинг 10—12 фоизини ташкил қилмоқда, мамлакат умумий йиллик бюджетининг қарийб 60 фоизи ижтимоий соҳага йўналтирилади. Бунинг натижасида ҳозирги кунда республикамизда 5 мингга яқин мактабгача таълим муассасасида 600 минг нафардан ортик бую тарбияланмоқда. 9739та умумий ўрта таълим мактабида 4,5 миллион нафар ўғил-қиз билим олмақда. 1554 та академик лицей ва касб-хунар коллежи, 59 та олий ўқув юрти ва уларнинг 15та филиали, Европа ва Осиёнинг етакчи олий ўқув юртлари фаолият кўрсатмоқда.

Ўзбекистон ҳукумати, энг аввало, мамлакат тараққиёти, халқ фараовонлигининг гарови сифатида таълим соҳасини чуқур

ислоҳ этишга эътибор қаратмоқда. Бу борада таълим тизимини ягона ўқув-илмий ишлаб чиқариш мажмуи сифатида шакллантириш ва уни босқичма-босқич ривожлантириш, янги замонавий талабларга жавоб бера оладиган мураббийлар тайёрлаш ҳамда уларнинг малакасини ошириш тизимини ўтказилаётган демократик ислохотлардан кўзланган мақсад билан уйғунлаштириш, малакали кадрлар тайёрлашда хориж тажрибасидан фойдаланиш йўлга қўйилди.

Учинчидан, кадрлар тайёрлаш миллий моделидан кўтилган мақсад — Ўзбекистонда мустақил фикрлайдиган, тафаккур тарзини ислоҳ этишга эҳтиёж сезган ёшларни тарбиялашдан иборатдир. "Энг муҳими — дейди мамлакатимиз Президентини Исрол Каримов — замонавий билим ва тафаккурга, соғлом дунёқарашга эга, ривожланган давлатлардаги тенгдошлар билан беллашишга тайёр бўлган, қўзи ёниб турадиган навқирон авлодимиз катта ишорон билан ҳаётга дадил кириб келаётгани барчамизни қувонтиради" (Каримов И. Она юртимиз бахту ибколи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш — энг олий саодатдир. — Тошкент, 2015. 253-бет).

Хақиқатан ҳам, мустақиллик йилларида мамлакатимизда мулкдор янги авлод шаклланди. Ҳўш, бу авлоднинг ўзига хос жиҳатлари нимада? Энг аввало, мустақил фикрлайдиган авлод вояга етмоқда. Улар ижтимоий фаол, ҳуқуқий жиҳатдан билимли, сиёсий-мафқуравий томондан серга, Ватанимизда ва хорижда бўлаётган воқеа ва ҳодисаларни таҳлил қила олиш, мантиқий хулоса чиқариш қўникмасига эга. Айни пайтда, улар ўз шахсий манфаатлари билан жамият манфаатларини уйғунлаштиришга қодир, соғлом дунёқараш тарафдори, жаҳонда қабул қилинган "Таълим тўғрисида"ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури билан уйғунлаштирилган "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод", Универсиада спорт ўйинлари мазмун-моҳиятига ҳам мос тушмоқда. Умуман, болалар спортини ривожлантириш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди. Кейинги 10 йилда болалар спортини ривожлантириш жамфармасининг 744 миллиард сўмлик маблағи ҳисобидан бар-

"оммавий маданият" тўғрисида бирор-бир жўяли гап айтилмаган, унинг хавфи сезилмаган бир даврда Юртбошимиз ундан барчамизни огоҳ этди. Дарҳақиқат, бугунги кунда ахборот олами ҳаддан ташқари кенгайиб кетди, сўнгги русумдаги ахборот технологиялари космик тезликда янгилаётган. Айни пайтда интернет тизимининг "оммавий маданият"ни тарқатишдаги ўрни кенгайиб ва тақомиллашиб борапти. Халқаро ваколатли ташкилотларнинг 2015 йил якунига оид статистик маълумотларига кўра, 3,2 млрд нафар инсон интернет фойдаланувчиси ҳисобланади. Бу жараён Ўзбекистонни ҳам четлаб ўтгани йўқ. Мамлакатимизда мавжуд компьютерлар сонига эътибор қаратиб, ундаги улушини ҳисоблайдиган бўлсак, компьютерлар ҳажмида хонадонлар — оилалар улуши йил сайин ортиб бораётганини кўриш мумкин (2015 йилда 37,4 фоиз). Шунингдек, хонадон компьютерларининг аксарият қисми интернет тармоғига уланган (58,1 фоиз). Умуман, бугунги кунда Ўзбекистонда интернетдан фойдаланувчилар сонини 11 миллиондан ошди.

Тадқиқот натижаларига кўра, болаларнинг 92 фоизи интернет илтимой тармоқларида ахборот хавф-хатарларидан ўз ота-оналарини хабардор қилмай, улардан сир тутушни афзал қўришар экан. Россияда яшовчи 8—10 ёшдаги болаларнинг 45 фоизи, 14—16 ёшдаги болаларнинг 62 фоизи ўзларининг виртуал оламдаги номақбул хатти-ҳаракатларини ота-оналаридан сир туттилар экан.

Умуман, бугунги кунда интернет хабарларидан, илтимой тармоқларда тарқатилаётган ахборотдаги илмий хабарларга қараганда, салбий хабарлар ҳажмининг кўпайиб бораётганини ачинари ҳолдир. Бу эса, ўз навбатида "оммавий маданият" хавфини янада қувонтирмоқда. Кадрлар тайёрлаш миллий модели эса ана шу хавф-хатардан ёшларимизни ҳимоя қилишнинг мукамал тизими ҳисобланади.

Ва ниҳоят, **тўртинчидан**, Кадрлар тайёрлаш миллий модели жисмоний ва маънавий жиҳатдан соғлом авлодни шакллантиришнинг мустаҳкам қаролатидир. Шу маънода Юртбошимизнинг "Янги авлодни тарбиялаш — халқни тарбиялаш деганидир" деб билдирган фикрига алоҳида диққат-эътибор қаратиш лозим. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, унда ўзининг мукамал ўрнига эга бўлган миллий модел баркамол авлодни жисмоний ва маънавий жиҳатдан етук шахс тизими фаол, ҳуқуқий жиҳатдан билимли, сиёсий-мафқуравий томондан серга, Ватанимизда ва хорижда бўлаётган воқеа ва ҳодисаларни таҳлил қила олиш, мантиқий хулоса чиқариш қўникмасига эга. Айни пайтда, улар ўз шахсий манфаатлари билан жамият манфаатларини уйғунлаштиришга қодир, соғлом дунёқараш тарафдори, жаҳонда қабул қилинган "Таълим тўғрисида"ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури билан уйғунлаштирилган "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод", Универсиада спорт ўйинлари мазмун-моҳиятига ҳам мос тушмоқда. Умуман, болалар спортини ривожлантириш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди. Кейинги 10 йилда болалар спортини ривожлантириш жамфармасининг 744 миллиард сўмлик маблағи ҳисобидан бар-

ча вилоят, шахар ва қишлоқларимизда 1,7 мингдан зиёд замонавий спорт иншоотлари барпо этилди. Шу йиллар мобайнида спорт билан мунтазам шуғулланиш даражаси болалар ва ўсмирлар ўртасида 30 фоиздан 57 фоизга, қиз болалар ўртасида 24 фоиздан 47 фоизга етди. 2005 йилда фарзандларимиз спортнинг 43 тури билан шуғулланган бўлса, бугунги кунда бу рақам 59 тани ташкил этмоқда.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг рўбинини болалар мусика ва санъат мактаблари мисолида ҳам кўриш мумкин. Республикада 278та болалар мусика ва санъат мактабининг 136таси янгидан қурилди, 142таси капитал реконструкция қилинди. Ушбу мақсадларга 487 миллиард 400 миллион сўм, уларни жиҳозлашга эса 137 миллиард сўм ажратилди. 2008 йилда болалар мусика ва санъат мактабларида таълим олган ўқувчилар сони республика бўйича 38 минг нафарни ташкил этган бўлса, 2015 йилга келиб 59 минг нафарга етди. Шуниси қувонарлики, бу тизимдаги мактабларда 13 йўналишда 53 ихтисослик бўйича ўқувчиға сабоқ берилмоқда. Президентимизнинг 2015 йил 20 ноябрда қабул қилинган "Болалар мусика ва санъат мактаблари фаолиятини янада тақомиллаштириш бўйича 2016—2020 йилларга мўлжалланган Давлат дастури тўғрисида"ги қарори муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Қайд қилиб ўтган ва таҳмин қилишга тўғри бўлган барча маълумотлар Ўзбекистонда Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, "Таълим тўғрисида"ги қонун тўла амал қилаётгани, муайян натижалар бераётганининг ёрқин ифодасидир. Ўзбекистоннинг бугуни ва эртаси учун маъсул бўлган ёшлар ушбу дастурнинг амалга ошиши туфайли, ўз касб маҳоратларининг ортиши, интеллектуал даражасининг кўтарилиши, маънавий етуқлиги, жисмонан соғломлигига эришмоқдалар. "Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда амалга оширилган энг катта иш ҳақида сўраса, — дейди давлатимиз раҳбари Исрол Каримов, — мен ҳеч иккиланмасдан Кадрлар тайёрлаш дастурини қабул қилганимиз ва амалга оширганимиз, деб жавоб берган бўлардим. Мазкур дастур устида мен жуда кўп ишладим. Мана, бугунги кунда у ўз ҳосилини берапти, десақ, тўғри бўлади. Мен ҳозирги вақтда замонавий мактабларимиз, лицей ва коллежларимиз, олий ўқув юртларимизда таълим-тарбия олиб, илм-фан, касб-хунар чўққиларини эгаллаб, ҳаётга ҳал қилувчи куч бўлиб қираётган болаларимиз тимсолида бунинг амалий тасдигини кўраман ва бундай фарзандларимга ишонман" (Каримов И. Она юртимиз бахту ибколи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш — энг олий саодатдир. — Тошкент, 2015. 263-264-бетлар). Бинобарин, ўз мустақиллигининг 25 йиллигини қарши олаётган Ўзбекистон тараққиётини Президентимиз ташаббуси билан яратилган ва амалиётга татбиқ қилинган Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига тасаввур қилиб бўлмайди. Бу дастур Ўзбекистонни келажаги буюк давлатга айлантириши муқаррар.

Абдухалил МАВРУЛОВ,
тарих фанлари доктори,
профессор
Тимур КАЙРАЛОВ
олган суратлар

Очиқ иш ўрганиш майдони

тажриба ва ташаббусларни амалиётга татбиқ этиш орқали юзага келади

“Ўқув-тарбия жараёнига раҳбарлик дарс кузатуви орқали самарали амалга оширилади” (“Ma'rifat” газетаси, 2016 йил, 6 апрель) мақоласини ўқиб, Жомбой тумани ХТМФМТТЭБнинг мактабларида таълим-тарбия сифатини оширишда дарс кузатуви, таҳлили, тажрибали педагогларнинг ютуқларини ўрганиш ва оммалаштириш, ўқитувчиларга методик ёрдам кўрсатиш борасидаги тажрибалар билан танишидик.

Чуст тумани ҳокимлиги ва туман ХТМФМТТЭБ томонидан ҳам ҳар ойнинг чоршанба куни туман мактабларида “Мактаблар куни” ўқув-семинари ўтказилади. Ўқув-семинарида педагоглар маҳоратини ошириш бўйича тренинг, маънавий-маърифий тадбирларни ўтказиш бўйича амалий тавсиялар, ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш юзасидан самарали усуллар ўрганилади. Бунда туман ХТМФМТТЭБ мудири, мудири ўринбосари, методистлар, мактаб директорлари ва тажрибали фан ўқитувчилари тренер сифатида ҳамкасбларига дарс беради. Ўқув-семинари якунида таълим-тарбия жараёни ва сифатини оширишдаги ютуқлар

ва илғор тажрибаларни ўрганиш ва оммалаштириш, муаммоларни бартараф этиш юзасидан методик ёрдам берилади. Айниқса, “Мактаблар куни” ўқув-семинарининг туман ҳокимлиги мутасаддилари билан биргаликда ўтказилиши ечимини кутаётган муаммоларни бартараф этишда асқотаяпти.

Биламизки, таълим-тарбиянинг самарадорлиги биринчи навбатда сифатли дарс беришга боғлиқ. Кузатишдан дарслар таҳлилини ўтказишда ўқитувчининг дарсга тайёргарлиги ва дарс ишланмасининг ёзилишига эътибор бериш лозим. Таҳлил жараёнида ҳам куйдагиларга алоҳида эътибор қаратилади:

— ўз фани юзасидан ДТС, ўқув дастури, ўқув режаси ҳамда уларга берилган тушунтириш хатларини ўрганиши;

— ўқув фанига оид методик адабиётларни ўрганиши;

— компьютердан фойдаланиши ва янги ахборот

Сифатли таълим бериш учун ўқитувчига методик хизмат кўрсатишда метод-бирлашма фаоллигини ошириш зарур. Зеро, методбирлашма — умумий ўрта таълим мактабларида методик хизмат кўрсатиш тузилмасининг асосий қўйи бўлини ҳисобланади.

Агар ҳар бир мактабдаги метод-бирлашма ўқитувчининг касбий ва методик маҳорати ҳамда малакасини ошириш, таълим ва тарбия жараёнининг замонавий педагогик технология асосида ташкил этилишини таъминлаш борасида ўзаро тажриба алмашиш, ижодкорликни ривожлантириш ва оммалаштириш билан шуғулланса, юзаки ўтилган дарс кузатишмайди. Бунинг учун услубий бирлашма фаолиятини низом талаблари асосида янада жонлантириш талаб этилади. Бирлашма раҳбарлигига ижодкор ва тажрибали ўқитувчини тайинлаш, йиғилишни белгиланган режа асосида доимий ва ноанъанавий ра-

вишда қизғин ўтказиш педагоглар иш тажрибасини бойитади.

Илғор тажрибали услубий бирлашма раҳбарлари ишини оммалаштириш, уларни маънавий ва моддий рағбатлантириш ҳамда мактаб педагогика кенгашида, методик семинарларда методбирлашма иш-тироқидан фойдаланиш ҳам самарали эканлигини тажрибамиз исботлаб турибди. Юқоридаги каби мақолалар ёритилиши эса таълим муассасаларидаги ташаббусни ўрганиш ва тарғиб этиш имконини беради. Бундай самарали методик тажрибалар билан мутахассисларнинг газета саҳифаларида чиқиши эса очиқ иш ўрганиш майдонини яратди.

Баҳодир СОТИМОВ,
Чуст тумани
ХТМФМТТЭБ мудири,
Салим АЗИМОВ,
аниқ фанлар услубчиси

Gazeta va gazetxon

билан ишлаганини инobat-га олиш.

Ўқитувчининг дарс ишланмасини ёзишдаги маҳоратини ўрганишида:

— дарс ишланмасининг “Дарс — муқаддас” тавсиялари асосида ёзилишига эътибор бериш;

— дарс мақсадига эришиш учун мuddaони тўри белгилаш;

— мавзуга мос илғор педагогик технологиялар ва АКДдан фойдаланиш;

— кўргазмалари ва дидактик материаллардан унумли фойдаланиш, мавзунинг қай даражада баён қилинганлиги ўрганилади ва тегишли методик ёрдам берилади.

Уч усул

Педагог шахси турлича фаолият жараёнида шаклланади. Ўқитувчи меҳнат жамоаси, ўқувчилари орасида иқтидори ва имкониятини энг юқори нуктада ишга солиши учун муайян даражада кўникмага эга бўлиши зарур. Бунинг учун ауто-тренинг машғулотларида иштирок этиб, жамоа орасида самарали мулоқотга киришиш сирларини ўрганиш ёш ўқитувчиларга, айниқса, фойдалидир.

Шунинг учун анъанавий август кенгашларининг шўба йиғилишларида ижтимоий психологик тренинг олиб бориш мақсадга мувофиқдир. Куйида шундай тренинг самарадорлигини таъминлайдиган, ўқитувчини гуруҳда ўзини эркин сезиш ва фикрини эркин баён этишга ўргатадиган усулларни ҳавола этамиз.

1. “Космик тезлик” ўйини. Асосий восита — тўпча. Коптукни икки гуруҳ аъзолари доира шаклида туриб, тез-тез бир-бирларига узатишлари керак. Агар қисқа муддатда ҳар бир гуруҳ аъзоси камида бир марта тўпни беҳато қўлга киритган бўлса, ўша гуруҳ ғолиб ҳисобланади. Бунда гуруҳдаги ҳаракатлар мувофиқлиги, психологик мослик, ҳаракатларнинг бирлиги, тез ва тўғри қарор чиқара олиш синалади.

2. “Интервью” ўйини. Бошловчи турли тоифали шахслар (артист, ректор, мактаб директори ва бошқа)дан интервью олиш зарурлигини айтади. У ўзи бир иштирокчини шу ролга тавсия этади. Жараёнда иштирокчиларнинг ахборотни қай тарзда олиши, муносабати назорат қилинади. Таҳлилда нима учун айнан шу киши ушбу ролга тавсия этилгани, интервью олувчиларнинг қўйилган мавзудан узоклашгани, мохиятини қай даражада тушуниганига эътибор қаратилади. “Бошқалардан ўзгача бўлиш санъати” қайси иштирокчида сезилган бўлса, унинг тренер ўқитувчи сифатидаги маҳорати синалади. Мулоқот техникаси таъсирчан ўқитувчилар бу ўйин орқали аниқланади ва келгусида фаол педагоглар сафи кенгайди.

3. “Учрашув” ролли ўйини. Турли мактаблардан келган ўқитувчилар шўбасида мазкур усулни қўллаш ўринли. Бунда нотаниш жамоа билан таниш гуруҳ учун мавзу танланади. Мавзу доирасидаги гуруҳларнинг ўзаро мулоқоти таҳлил қилинади. Тренер томонидан иштирокчилар орасидан “учрашув”да ким лидерликка интилгани, бошқаларни бошқаришга мойил бўлгани мониторинг қилинади. Қатнашчиларнинг ўзаро мулоқотида сусти иштирок этган, ўзини тутишида камчилик кузатишган, фикрларини билдирмасдан, индамай турган ўқитувчи бўлса, уни фаоллаштирувчи тезкор савол-жавоб ўтказиш мумкин.

Дилрабо ҚОСИМОВА,
Тошкент шаҳар ХТХКТМОИ катта ўқитувчиси

Таълимда, айниқса, хорижий тилларни ўргатиш борасида халқаро ўқитиш методлари ва йўриқномалардан фойдаланишнинг самараси катта. Бошланғич таълим ўқитувчилари эса бу борада янада масъулиятли бўлиши керак, чунки улар чет тилини эндигина ўргана бошлаган ўқувчи билан иш олиб боради.

Avgust kengashlari oldidan

they write and are too concerned about correct spelling and punctuation. Thus, they may often come across some difficulties to connect words and sentences in a correct way”.

Болаларнинг тўғри ёзиш кўникмасини шакллантиришдаги яна бир усул жамоавий матн тузишдир. Бунда “An english teacher should use

Ёзиш малакасини шакллантиришнинг осон йўли

Болаларнинг диққати кўчувчан бўлгани сабабли, уларга тил ўргатиш бироз мураккаб. Қабул қилинган дастлабки билим қолганларига асос бўлади. Шу сабабли, ёзиш кўникмаси қанча эрта шакллантирилса, имловий хатолар шунчалик камайди. Бошланғич таълимда инглиз тилидан сабоқ бераётган ўқитувчи болаларга янги сўзларни ёдлатиш билан бирга, уларни тўғри ёзаётганига ҳам эътибор қаратиши мақсадга мувофиқ. Зеро, “There are some peculiarities for effective writing. In this case, the children need to be familiar with a large number of vocabulary”.

Шундан сўнг ўрганилган янги сўзни талаффуз қилиш билан боғлиқ бирор қизиқарли ўйин ташкил қилиш мумкин. “Some of them can be crossword puzzles, word games and flash cards are also a great fun to use during the lessons. And they are also easier to make them at home”.

Ўқитувчи ўқувчининг бугунги мавзунини тушунганлик даражасини аниқлаш мақсадига уй вазифасини бераётганда, саволлар билан мурожаат қилиши, янги сўзларни эса тўғри ёзаётганини текшириши лозим. Болаларнинг кичик-кичик матн тузиб, уни ўқитувчига текширтириши ҳам билимини мустаҳкамлайди. Бироқ ўқувчи то матнни ёзиб бўлганда, хатоларини айтиш унинг ўзига бўлган ишончини пасайтириши мумкин.

Сўзларни тўғри ёзиш учун уларни ҳарфлаб айтиш муваффақиятли усуллардан биридир. “However, when

pupils' curiosity while giving tasks such as continuing a simple story and the game “fortunately” and “unfortunately”. Ўқувчи битта гап ёзиб, қорғозни иккинчисига узатади. Ҳамма тугатгач, ўқитувчи матнни тўлиқ ўқиб беради ва йўл қўйилган хатоларни изохлайди.

Тил ўрганаётган болани қизиқтиришнинг энг осон ёндашувларидан бири расм чизиш мусобақасидир. Бунда ўқувчининг ижодий қобилияти оширилади, талаффузидоги камчилик ва имловий хатоларни бартараф этилади. Ўқитувчи ўқувчига “What is the boy doing?”, “Does the house look like ours?”, “Can you tell a story about the picture?” каби саволлар билан мурожаат қилиб, уни кўпроқ гапирши ва ёзиш кўникмасини шакллантиришга ундайди.

Ўқувчи машғулот вақтида хатога йўл қўйса, ўқитувчи уни тузатишга имкон бериши ва у билан бирга ишлаши мақсадга мувофиқдир. Бола бунга жазо сифатида қабул қилмаслиги, аксинча, унинг фойдасига бўлаётганини тушуниб туриши лозим. Унга “You used great vocabulary and your punctuation is excellent. Now you need to work on your using with the verb “to be” каби аввал ютугини айтиб, сўнгра кўнглини оғритмайдиган тарзда ўз устида ишлашга туртки берилади. Бунда қизил сиёҳли ручкадан хатоларини кўрсатиш учун эмас, болага қондаларни тушунтириш учун фойдаланиш керак.

Нодирбек ҚАЛАНДАРОВ,
Ҳазорасп туманидаги
12-мактабнинг инглиз тили фани ўқитувчиси

2016-yil 27-iyul, № 60 (8917)

Тилиб бобонинг ахволи оғирлашди. Фарзандлар, қариндош-уруғ жамулжам. Яқинлари отахондан рози-ризозлик сўраш илинжида. Унинг кўзлари бир очилиб, бир юмилар, зўрға нафас олаётгани учун атрофида ўтирган фарзандлари бемор оғзига қараб, айтмоқчи бўлганини "илиб" олишга уриндилар. Ота лабларини жуфтлаб, мадор тўлган бўлди-да, тўнгич ўғлини имлади.

— Отахон, кулоғим сизда? — дея ўғил падари бузруквори томон энгашиди.

— Жигарларинг сенга омонат, болам. Доимо аҳил-иноқ яшанглари. Менинг ўрнимга ўзинг оталик қилишинг керак.

Начора, бу дунёга келмоқнинг кетмоғи бор. Қариллика даво йўқ. Кечга бориб, Тилиб ота омонатини топширди. Уни охириги манзилга қузатгач, ҳовлида ўғил-қизлари қатори қавму қариндошлар қолди. Ҳамма бир ёқ, Дониёр бир томон, унинг кулоғи остида фақат битта сўз жаранглайди: "Омонат, омонат...".

Орадан кўп ўтмай, тадбиркорлик билан шуғулланиб юрган Дониёрнинг иши юришмай, бозори касодга учради. Қайноғасидан қарз кўтаришга мажбур бўлди. Пулни пулга қақиб, даромад орттиришининг ўзи эмас, бирда ундай, бирда бундай бўлиб, ҳадемай, қарзни қайтариш мuddати келиб қолди. Аммо катта миқдордаги пулдан дарак йўқ. Боши берк кўчага кириб қолган бир пайтда аёлидан таклиф бўлди. Укаси яшайётган уй-жой унинг номида. Агар мулк эгаллиги ҳуқуқидан фойдаланиб, ўғни пулласа, ҳам қарзидан қутулади, ҳам бизнеси учун катта имконият.

Дониёр укасининг уйини сотиш тараддудига тушди. Буни эшитган Бахром акасини фикридан қайтарашга уринди, аммо натижа чиқмагач, онасига айтди. Махалла-қўй олдида уятга қолмайлик, деганча онаизор шаҳарга шошди.

— Ўғлим, бу ишинг яхши эмас, отанг раҳматли "Жигарларинг сенга омонат" деб кетганини унутдингми?

— Ахир, она... Илоҳсизман. Бундан бошқа чорам йўқ, — деди ўғил зорлиниб.

— Ҳар ишда хайр бор, дейишади. Битта эшик ёпилса, бошқаси албатта, очилади, ўғлим. Бир воқеани айтиб бераман. Ўзинг хулоса чиқар. Қишлоғимиздаги ўроз овчини танийсан. Нима сабабдан элнинг тўй-маъраксига қўшилмаслигини биласанми? Унда эшит. У энг яқин жўрасининг омонатига хиёнат қилган. Шаҳарга кўчиб кетатган дўсти унга тўртта қўзисини қолдиради. Одамнинг оласи ичида бўлар экан, ўроз овчи кейинчалик фикридан қайтиб, дўсти молини сўраб келганда, "Қўзларинг касал бўлиб ўлди" дея ёлгон гапирди. Аслида у бировнинг омонат молини сотиб, пулга ўғлига яп-янги "Жигули" олиб беради. Рулни яхши бошқара олмайдиган ўғли дўстига ёлгон гапирган кунийёк автоҳалокатга ёлгон гапирган, хайрият, жони омон қопти, бир оёғи ногирон. Шу-шу, ўроз бобонг қишлоқ ахлига қўшилмайди, бировнинг омонатига хиёнат қилгани учун эл бетига қарай олмайди, гуноҳи фарзандига урди, бечора яқинда вафот этди. Болам, бировнинг ҳақиқага кўз тиккан одам ҳеч қачон жазосиз қолмайди...

Дарҳақиқат, омонат халқимиз онгу шуури, эътиқодидан мустаҳкам ўрин олган тушунчадир. Бу сўзнинг маъноси чуқур, масъулия-

ти оғир. Гарданида кимнингдир омонати бўлган инсон хотиржамликдан йироқ, эгасига топширгач эса енгил тортади. Бу ҳақда фольклоршунос олим Омонулла Мадаев шундай дейди:

— "Омонат" азалдан маълум ва муҳим тушунча. Бу динимизда ҳаром тушунчаси билан кisman боғлиқдек. Ҳаром ўлсанг ҳам чегарани бузмаслигинг керак, дегани. Омонат ҳам худди шундай тушунча. Ўлимдан бошқа чора топилмаса ҳам омонатга хиёнат қилмаслик керак. Халқ оғзаки ижоди намуналаридан мисол келтираман. Фафур Фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи томонидан 1986 йилда нашр этилган "Булбулигўё" эртак китобидаги "Озоданчехра" ва "Заркокилли йигит" эртакларида айнан омонатга хиёнат қилишининг салбий оқибатига ишора бор. Машҳур халқ оқини Эргаш Жуманбулбул ўғли куйлаган "Гўрўғли" туркумига кирувчи "Далли" достонида омонат мавзуси кўтарилган. Гўрўғли Ҳасанхон деган ўғлини Арзирун мамлакатига жўнатади. Элчи

экан. Унинг исм-фамилиясини айтиб, ўзининг соғ-омонлигини етказиб қўйишимни тайинлади, холос. Унга "хўп", дедим, аммо ичимда "Салом айтиш учун шунча оворагарчилик шартмиди? Бирор нима бериб юбораётган бўлса ҳам қосқийди", дея ўйладим. Манзилга келиб, теширувдан ўтдик. Аммо жой бўшашини кутишга тўғри келди. Югур-югур билан бўлиб, ҳалиги аёлнинг омонат саломи ёдимдан чиққан экан. Дугонасининг саломи етказар эканман, унинг кўзлари қувончдан порлаб, мени ўтказгани жой тополмай қолди. Қизимнинг касаллиги бўйича моҳир бу шифокор мушқулимизни осон қилди, палатага жойлаштирди, даволашга ўзи бош-қош бўлди. Уйга эсон-омон қайтар эканмиз, бировнинг омонатини эгасига етказишининг аҳамиятини ич-ичимдан ҳис қилдим.

***

Ҳарбий хизматдаги укамни кўргани Фарғонага кетаяпмиз. Машина йўлга чиқиш олдида бир йигит қўлидаги пакетга қўшиб те-

Омонат

подшонинг қизи Хондаллини олиб келса, уни укаси Авазхонга никоҳлаб беришлари керак. Ҳасанхон Хондаллини қўлга киритиб, Чамбилга қайтаётганда қизнинг отаси Кубатшоҳ жажл отига миниб, қўшинини уларнинг ортидан жўнатади. Қўшин йўлни кесиб ўтиб, Ҳасанхонга етиб олади. Жангу жадалда Ҳасанхон ўзининг ботирлиги, жасурлиги билан подшо ва унинг қизини қойил қолдиради. Шунда киз унга "Сен менинг тўрамсан, мен сенга турмушга чиқаман" дейди. Ҳасанхон бунга рози бўлмайди ва "Сен менга омонатсан, эсон-омон юртимга элтиб, отамга топширишим керак. Мен омонатга хиёнат қилмайман" деб жавоб беради. Улар Чамбилга эсон-омон етиб келишади. Гўрўғли маликага Ҳасанхон ва Авазхонни кўрсатиб, Хондаллига жуфт танлаш имкониятини беради. Қиз бировнинг омонатига хиёнат қилмайдиган диёнатли йигит Ҳасанхонни танлайди. Ҳасанхон ҳалол ва мардлиги туфайли бахтга етишади. Кўриб турганимиздек, халқ оғзаки ижоди намуналарида омонатга хиёнат қилмаслик хайрли яқун топар экан.

***

Ҳаётда ҳар хил вазиятга дуч келамиз. Баъзан кимнингдир омонати сизга берилади, баъзан эса ўз мулкнингиз ёки буюмингизни бировга омонат қолдирасиз. Қандай вазият бўлишидан қатъи назар, омонатга хиёнат қилмаслик, уни эгасига бус-бутун етказиш шарт. Бу ҳақда юртдошларимизнинг фикр-мулоҳазаларини тинглаймиз.

— Телефон, интернет бўлмаган пайтларда қизимни даволатиш учун Тошкентдаги шифохонага йўлланма ёзиб беришди, — дейди қашқадарлик 74 ёшли онахон Холбуви Қодирова. — Тадриқ кўриб, йўлга тушдик. Жигарбандимнинг рангсиз ва сўлгин юзига қараб, юрагим эзилади. Мен унчалик яхши танимайдиган қишлоқдош аёл бизнинг Тошкентга кетишимиздан хабар толиб, "Опа, илтимос, омонат гапимни эгасига етказасизми?" деб қолди. Биз борадиган касалхонада унинг дугонаси ишлар

лефон номери ёзилган қоғозни шофёрга тутқазди: "Ана шу омонатини эгасига бериб қўйинг, ака". Унинг катта миқдордаги пул эканлигини билган ҳайдовчи ҳалиги йигитни тўхтади. "Укам, бунча хотиржам бўлмасанг, ахир шунча пул-а?" деди. "Ака, виждонли одамга ўхшайсиз. Омонатга хиёнат қилмасанг", дея бамайлихотир жавоб қайтарди. Олд ўринда ўтирган отахон, "Ўғлим, бировнинг омонатини эгасига етказиб бергунингча қил устида тургандек бўласан, ўзингга эҳтиёт бўл" деганча бир воқеани айтиб берди:

— Ривоят қилишларича, бир киши узок мuddатлик сафарга кетиш олдида дўсти билан учрашиб, ичига минг олтин танга солинган халтачани унга омонат қолдиришини, қайтиб келгач олишини айтибди. Биродари рози бўлибди. Орадан кўп ўтмай, дўст омонатга хиёнат қилиб, халтачанининг бир томонини сўкади, олтинларни олиб, ўрнига оддий жез танга солиб, билинтирмасдан тикиб қўяди. Омонат эгаси сафардан қайтиб келиб, дўстидан ҳалиги омонатини сўрайди. Сақловчидан халтачани очиб, ичидаги оддий тангаларни кўргач, ҳайрон бўлиб дўстидан сўрайди. Дўсти эса инкор қилиб: "Халтачага нима солиб қўйган бўлсанг, текканим йўқ, қараб кўр, босган муҳринг ҳам бузилмаган, тагин нима даъво қиласанг?", — дебди. Омонат эгаси халтачани олиб, шаҳар қозисининг хузурида бўлган воқеани баён қилди. Бундай воқеаларни кўравериб, кўзи пишиб кетган қози дарҳол хиёнаткор дўстини қақрибди. Омонат эгасининг шикоятини қозидан эшитган фирибгар ўз айбидан яна бўйин товлабди.

— Омонатни қолдирганингизга неча йил бўлди? — деб сўраган экан, даъвогар бунга тахминан ўн йил бўлганини айтади.

Қози тангаларнинг босилган йилга кўз ташлади, зарб қилинганга икки-уч йилдан кўп бўлмаган тангалар қозининг тўғри хулоса чиқариши учун етарли бўлди. Ислобланган ҳақиқат олдида товла-

Qissadan hissa

мачи "ип эшолмай" қолди. Омонат эгасига ундириб берилди. Қозининг амири билан хиёнатчи эшакка тескари миндирилиб, «Омонатга хиёнат қилган одамнинг жазоси шундай бўлади?» дея жазоланди.

Отахоннинг ҳикоясидан таъсириланиб, водийга етгунча ҳар биримиз омонатга хиёнат жазосиз қолмаслиги ҳақида ўйлаб кетдик.

— Ҳамкасбимнинг турмуш ўртоғи ишлаш учун акаси билан чет элга кетадиган бўлиб қолди, — дея ҳикоясини бошлади Жарқўрғон туманидаги 11-мактаб ўқитувчиси Моҳигул Тошмуродова. — Биз томонда ичимлик суви танқис. Ой-кунни яқин бўлгани учун ҳамкасбим эрига "Қўшниларникига ҳадеб сув деб чиқавермайин, ҳовлимизга водопровод қуриб бериб кетинг" дейди. Йўлга чиқишдан бир кун аввал турмуш ўртоғи акасининг аёли, яъни, янғасига 100 минг сўм пул ва кран ўрнатиш учун ишлатиладиган трубаани қолдириб, устага бериб қўйишни илтимос қилади. Аммо ҳамкасбим фарзандли бўлиб, қирқ кунлик чилласи чиқса ҳамки, на қрандан, на устандан дарак йўқ. Пулни сўраш учун борган ўғлини овсини "Отанг бизга ҳеч нарса ташлаб кетмаган" дея ҳайдаб солган. Қанча сўраб-суриштирмасин, турмуш ўртоғига қўнғироқ қилиб, вазиятни тушунтирмасин, овсини ҳеч нарсаи тан олмайди. Бу орада сафардан қайтган ука ўша устанинг ёнига боради. У эса "Менга ҳеч қил пул бергани йўқ" деб жавоб қайтаради. Акаси билан ораси бузилишини истамаган ука бу воқеани унутиб, ҳовлисига кран қурдириб олди. Ҳамкасбим турмуш ўртоғи билан фаровон яшайди, бировга муҳтожлик жойи йўқ. Энг ачинарлиси, яқинда содир бўлди. Овсини кўчага чиқолмай қолди. Айтишларича, юзига давоси йўқ яра тошиб кетибди. Қиссадан ҳисса шуки, қилган яхши ва ёмон амалимиз учун Оллоҳнинг олдида ҳисоб берамиз. Омонатга хиёнат қилган киши жазосини олганидек, уни тўла-тўқис эгасига қайтарган инсон ҳам тўқасиз қолмайди. Мақола бошида келтирилган воқеанинг давоми нима билан яқун топди, дерсиз.

Уй олди-сотдиси билан кун бўйи минг бир эшикка бошини суққан ака йўлдақда уни кутиб турган кишлоқдош дўстини энсаси қотибқоқариб олди. Нигоҳида шундай савол: "Сенга нима керак?"

— Ўзим келмасам бормайсан ҳам, жўра. Ҳосилни йиғиб, улушингни ажратиб қўйдим. Истасан ўзим сотиб оламан. Ишлаб чиқариш цехи очдим. Ўзимизнинг маҳсулотни қадоқлаб, четга экспорт қилмоқчиман...

Қутилмаган янгилик Дониёрни эсанкиратиб қўйди. Ҳаёлини йиғиб олгач эса "Шу нарса нега аввалроқ ҳаёлимга келмади-я?" деб ўйлади. Ахир, дўсти билан лалмикор ерга нўхат экишган эди-ку. Ўтган йили қурғоқчилик бўлди, ҳатто кетган харажатлар ҳам қопланмади. Бу йил эса ёнғингарчилик мўл-кўл бўлиб, Худо берди, дўстининг гап авзоийдан ҳосил мўл бўлган кўринади. Ўзига тегишли улуш билан қарзини бемалол узиши мумкин. Отаси васият қилган омонатга хиёнатли йўқ. Иншооллоҳ, жигарлари олдида юзи ҳамаша ёруғ бўлсин.

Боғ яратиш — савобли иш, ammo унинг ўзига яраша машаққатлари, мураккабликлари бор. Одатда, бир туп кўчат ўтказиб, парваришlash ва илк ҳосилни олиш учун ўртача 5-6 йил куттиш керак. Бундан 10-15 йилча олдин боғбонлар дўпписини қўлига олиб, жазирамадан димиққан танасига шамол елтиркан: «Қани энди, ниҳол дегани 1-2 йилда дарахтга айланади, мева бера», дея орзу қиларди. Ҳаёлий нарсалар ўнгимизда ҳам амалга ошаётган бугунги даврга келиб, бир зумда кўкка бўй чўзиб, ҳосилга қирадиган кўчат турлари яратилди. Бу кўчатлардан иборат интенсив боғлар оммалашмоқда.

Аслида, интенсив боғлар кеча ёки бугун пайдо бўлиб қолмаган. Маълумотларга кўра, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги илгор инновацион технология намунаси бўлган бундай замонавий мевазорлар илк бор Канадада 1964 йили бунёд этилган. Унгача ҳам тез етиладиган ва ҳосил берадиган кўчатлар навини яратиш борасида қатор илмий изланишлар амалга оширилган.

та дарахт илдиэларига ортикав қувват сарфламайди. Кўчат сотувчилар, одатда, икки йиллик соғлом кўчатларга гул туккан бир йиллик новдани улайди. Бу уларнинг тилида «книп-баум» дейилади. Мутахассислар кўплаб мева турларидан интенсив боғлар яратган, бироқ барибир уларнинг орасида олмазорлар алоҳида ажралиб туради. Таъбир жоиз бўлса, олмазорларни

борли бўлиш лозимки, пакана интенсив кўчатлар чуқур илдиз отиб кетмай, балки тупроқ юзасига яқин жойлашади. Кучли шамол ёки ёнғингарчилик натижасида пайдо бўладиган сел кўчатларни осонгина ердан юлиб кетиши мумкин. Шу боис Европанинг асарият мамлакатларида экилганга бир йил бўлгач, ҳар бир қатор орасига 10 метрдан бетон тиркама ўрнатиб, 2 қатор сим тортилади ва кўчатлар маҳкам боғлаб қўйилади.

Илдизларнинг тупроқ юзасида жойлашгани, бошқа томондан, уни парваришlashда қўл келади. Юқорида айтилганидек, ўз вақтида сув тараб, тупроқ намлигини ушлаб турсангиз, марра сизники. Мутахассислар бунинг энг мақбул усулини топишди — томчилатиб сугорилмоқда. Бу билан боғбонлар ҳам

вал кўеш нури сингган тупроқ ташланади. Унутмаслик керакки, экилаётганда илдиз пайванд қилинган қисм тупроқдан 4—5 см юқорида бўлиши, кўмилиб кетмаслиги керак. Кўчат ўтказилгач, сув куйилса, тупроқ зичланади ва кўчат яхши кўкаради. Тупроқни сув озроқ зичлагач, кўчат атрофига яна тупроқ солинади.

Олимлар интенсив боғларнинг ҳосилдорлигини ошириш тупроқни доимий озиклантириб туришга боғлиқлигини таъкидлайди. Бунинг учун ҳар йили 1 гектар майдонга 30—40 тонна чиринди, 240—260 кг азот, 120—150 кг фосфор ва 60—70 кг калий солиш талаб этилади. Қолаверса, янги экилган кўчатлар дастлабки даврда сувдан узилиб қолмаслиги керак. Агар томчилатиб сугориш имко-

Bilasizmi?

юқоридан кесилиб, шакл берилади. Кўчатларда веретено — асосий новда қолдирилиб, ёнига кўпроқ новда беришга эътибор қаратилади, яъни шохлатилади. Шакл беришда кўчатнинг асосий лидер шохида штамби учун 50 см ундан юқорисига 8—10 кўз қолдирилиб, ундан сўнг яна 3 та тирноқ кўз қолдирилиб, ортиқчаси кесилади.

Пакана навли кўчатлар, одатда, 18—20 йил, ярим пакана кўчатлар эса 25 йилгача ҳосил беради. Пакана дарахтлар бўйи 3 метргача, ярим пакана дарахтлар эса 5 метргача ўсади. Интенсив боғларда қаторлар эни неча метр ташланиши керак, деган саволга аниқ стандарт йўқ. Бу боғбоннинг қатор орасига ишлов бериш ёки ҳосилни йиғишда қандай техникадан фойдаланишига боғлиқ.

Мазкур агротехник кўрсатмаларга амал қилинса, пакана ва ярим пакана дарахтлар 2-3 йилдаёқ сезиларли ҳосил беради. Масалан, 2 йилда 1 гектардан 5 тоннагача, учинчи йилдан 10 тоннагача ҳосил йиғиб олиш мумкин. Бешинчи йилдан бу 50 тоннага етади. 1 кило олмани, бизнинг шароитда, ўртача 2500 сўмдан сотсангиз, 50 тоннаси 125 миллион сўм. Койил!

Бугун юртимизда ҳам интенсив боғлар барпо этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2010 йили интенсив технологиялар асосида парваришланадиган пакана ва ярим пакана олма, нок, олхўри, гилос ва шафтоли кўчатлари илк бор Украина ва Польшадан келтирилиб, асосан Тошкент ва Самарқанд вилоятлари фермер хўжаликлариде экилди. Сино-тажрибалар кутилганидек ўтгач, бундай боғларни республикамизнинг бошқа ҳудудларида ҳам оммалаштириш бошланди. Бугун интенсив боғлар сафи тобора кенгайиши билан фермерларимизнинг дунёқараши, ерга бўлган муносабати, тадбиркорлик борасидаги билимлари ҳам анча ошди. Эндиликда Навоий, Қашқадарё, Сурхондарё, Наманган ва Андижон вилоятларида ҳам минглаб гектар пакана ва ярим пакана мевали боғлар яшнаб турибди.

Энди кўчат етказиш масаласига тўхтайсак. Юртимизда асосан пакана ва ярим пакана кўчатларни кўпайтириш билан М.Мирзев номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институти шуғулланмоқда. Шунингдек, айрим фермер хўжаликлариде ҳам бунинг учун махсус кўчатзорлар яратилган. Четдан келтирилган пайвандтаглар асосида бизнинг иқлимга мос кўчатлар етиштирилиб, харидорларга етказилмоқда.

(Давоми 16-бетда.)

Интенсив боғлар

дунё аҳлининг мева-чевага бўлган эҳтиёжини қондиради

Ерга ишлов бериш усулини ўзгартириш ҳамда кам вақт сарфлаб кўп ҳосил қўтариш масаласида бош қўтирган ботаниклар ўсимликлар оламини яқинроқ ўрганиб чиқдилар. Интенсив боғлар — ўзига хос стандарт бизнес шакли бўлиб, бу бир қатор далилларга таянади. Энг асосийси, деҳқон иқтисодий самардорликка эришиш учун мунтазам равишда кўчат парвариши билан банд бўлади. Яъни, автомобиль филдираксиз юрмағидек, бу дарахтлар сув ичи турмасча ҳамда таги юмшатиб турилмасча, мўлжалдаги ҳосилни бермайди. Одатий дарахтлар эса бир-икки йилдан ўтиб олса, бўлди — у ёғига ўзини "тутиб" олади.

Мазкур бизнесда 80 фоиз тижорий муваффақият кўчат етиштириб сотишдан келади. Боиси, пакана ва ярим пакана дарахтларга айланган ниҳоллар одатийларидан бир неча маротаба қиммат туради. Бунинг устига интенсив кўчатлар одатийларига қараганда зичроқ, демак, кўпроқ экилади. Чунки улар тарвақайлаб кетиб, ортикав жой эгалламайди. Масалан, анъанавий боғда ярим гектар майдонга 150дан зиёд кўчат экилса, интенсив боғларга 500—600 атрофида ниҳол қадаш керак. Бундан кўчат сотувчи ҳам, сотиб олувчи ҳам наф қўради. Боиси, деҳқон ерини тежайди ва кўпроқ ҳосил олади. Қолаверса, ерининг ўзи ҳам ярайди, катта-кат-

"интенсив боғлар қироли" дейиш мумкин. Сўнгги йилларда мутахассислар олманинг интенсив боғлар учун 20 мингдан зиёд навини яратди. Бу дунё аҳолисининг ушбу мевага бўлган талаби қанчалик юқори эканини билдиради.

Кўчат сотишдан катта фойда келаркан, демак, уни маҳаллий шароитда етиштиришга эътибор қаратиш лозим. Хориждан кўчат олиб келиб экилса, харажат икки-уч баравар, балки ундан ҳам кўпроқни ташкил этади. Тажрибаларда четдан сотиб олинган кўчат ва унга пайванд қилинган ниҳол бирдек ҳосил бериши ва таъмию мазаси ҳам ўзгармаслиги исботланди. Олимлар уруғидан илдиз оттириб кўпайтириш, куртакли пайванд йўли билан кўчат ҳосил қилиш усулларини оммалаштириб улгурди. Кўчат арзон бўлса, меваларнинг бозордаги нархи ҳам паст бўлади.

Интенсив боғнинг афзал томонлари жуда кўп. Хусусан, дарахтларнинг бўйи паст, танаси кичик бўлгани учун шохларини чилпиш, қатор ораларига ишлов бериш, кимёвий ўғит билан озиклантириш ҳамда мевасини нест-нобуд қилмасдан териб олиш осон кечади. Қолаверса, дарахт танасига кўеш нури кўпроқ тушади, эгатлар бўйлаб ҳаво айланиши меъёрида бўлади. Бу мева сифатига ҳам таъсир этади.

Яна бир жиҳатига эъти-

минглаб туп кўчатларни бир вақтда етарлича сугоради, ҳам сув ва минерал ўғитларни тежайди. Жумладан, томчилатиб сугорилганда 30—40 фоиз сув иқтисод қилинади.

Интенсив боғ яратиш тадбиркорлар эътиборига тушгач, кўчат учун майдон танлашдан то бозорда сотишгача бўлган жараён пухта ўйланган, сифат ва сон уйғунлиги таъминланиши учун мутахассислар жалб этилди. Кўчат ўтказиш учун танланган майдон кузда 50—60 сантиметр чуқурликда ҳайдалиши ва пакана (карлик) кўчатлар 3,5х2,5 метр ораликда экилса, 1 гектарга 1142 туп, 3,5х3 метр ораликда экилса, 952 туп ниҳол бўлиши лозим. Ярим пакана, ўрта ўсувчи кўчатлар эса 6х4 метр ораликда экилса, 1 гектарга 416 туп, 6х5 метр ораликда экилса 333 туп ниҳол бўлади.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, кўчат экишда ҳам илмга асосланиш керак. Хусусан, кўчат қадашдан олдин чуқурлиги ва кенлиги 60х60 см бўлган ўралар қовланади. Қазини пайтида устки 20—25 см қатлам тупроғи бир томонга, қолган тупроқ эса иккинчи томонга олинади. Сўнгра чуқурга 350—400 г фосфорли, 30—40 г калийли ўғит ҳамда 8—10 кг чириган гўнг тупроққа аралаштирилиб солинади.

Кўчатни экишдан олдин гўнг тупроқ билан бирга-бир нисбатда тайёрланган алоҳида озукка ботирилган. Кўчат чуқурчага қўйилгач, ав-

ни бўлмаса, кўчатлар атрофида айлана шаклда ариқ олиб сугориш мумкин. Мевали дарахтлар қишда тин олиши ҳисобига сентябрнинг 2-ярмидан сугоришни тўхтатиш керак бўлади. Октябр-ноябрь ойларида эса кўчат таги, оралиги чопиб юмшатилади, бегона ўтлардан тазаланади.

Ўғитлашни махсус жадвал асосида олиб бориш мумкин. Масалан, ёш кўчатлар ривожланиши учун апрелнинг иккинчи ярмида ҳар бир кўчат атрофида 100—120 грамдан азотли ўғит солинади. Кейин худди шу меъёр июнда такрорланади. Кузда гектарига 90 кг фосфорли, 45 кг калийли ўғит ва 20 тонна гўнг сочилади.

Яна бир қулай томони — интенсив кўчатларни озиклантириш кўп харажат талаб этмайди. Яъни, 1 тонналик идишдаги сувга 2 кг азот киёфа қилади, фосфорли ўғитлар ҳам суяқ ҳолда берилади, чириган гўнг қаторлар орасига ишлов беришдан олдин сочилади.

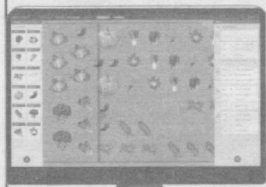
Вегетация даврида кўчат таги, атрофи қатқалоқдан холи бўлиши учун мунтазам юмшатиб турилади. Шароитга қараб махсус мобайнида 12 мартадан 20 мартагача сув берилиши тавсия қилинади. Ҳар сугоришдан сўнг ер юмшатилиши керак.

Интенсив боғларда шакл бериш ҳам муҳим босқич саналади. Пакана пайвандтада экилган интенсив боғларда кўчатлар 60 см

2016-yil 27-iyul, № 60 (8917)

«АҚЛЛИ» ТОМОРҚА ДЕҲҚОНДАН ҲАМ САМАРАЛИ ИШЛАЙДИ

Деҳқонларнинг ишини енгиллаштириш ва ҳосилдорликни бир неча баробарга ошириш мақсадида «OpenFarm» компанияси ҳодимлари ўзига хос технологияга эга бўлган томорқа ихтиро қилди, деб ёзади «Hi-News».

«FarmBot» деб номланган мазкур томорқа деҳқон бажарадиган барча ишни уddалайди. Тузилишидан кичик дастгоҳни эслатувчи қурилма ўсимликларни яхши парвариш қилади. Фойдаланувчи исталган вақтда ўз смартфонни ёки компьютерига уланган томорқага вазифа юклаши мумкин. «FarmBot» эса ўзига топширилган вазифани автоматик равишда беҳато амалга оширади.

Қурилма уруғ экиши, тупроқни юмшатиши, унинг намлик даражасини ўлчаши, экинларни суғориши ва бегона ўтлардан тозалаши ҳам мумкин. Буларни амалга ошириш учун эса у барча керакли асбоб-ускуналар билан таъминланган. «FarmBot» мазкур вазифаларни яримавтомат тизимда амалга оширади, унга фақатгина керакли буйруқни киритиш kifoya.

Бундай ёрдамчи туфайли томорқа ҳосилдорлиги ортади. Катта қурилмани электр тармоғи, сув таъминоти, шумингдек, фойдаланувчи компьютери ёки планшетига улаш лозим. Кичик томорқалар эса экинларни суғориш учун махсус идишларга тўлдирилган сувдан фойдаланади, электр токни қуёш батареяларидан олади.

ТАНА ВАЗНИНИНГ ОРТИШИ СУВ ИСТЕЪМОЛИГА БОҒЛИҚ(МИ?)

Мичиган университети олимларининг аниқлашчиси, инсон белгиланган меъёрда сув истеъмоли қилмас тана вази ортади.

«EurekAlert» манбасида келтирилишича, тадқиқотчилар гуруҳи 9528 нафар кўнгиллининг натижаларини ўрганиб чиқди. Олимлар 18–64 ёш оралиғидаги иштирокчиларнинг учдан бир қисми кам миқдорда сув ичишини кузатиб, уларнинг натижасини таҳлил қилди. Шу орқали семизликдан азият чекаётган инсонларнинг организмда гидротация етишмовчилиги аниқланди.

Мутахассислар организмнинг гидротация жараёнини фаоллаштириш учун таркибида сув миқдори кўп бўлган мева, сабзавот ва бошқа маҳсулотларни кўпроқ истеъмоли қилишни тавсия этади. Гарчи тана вазининг ортиши сув танқислиги билан боғлиқ бўлса-да, уни меъёридан кўп ичиш озиш учун фойда бериш-бермаслиги илмий томондан исботлангани йўқ. Шу сабабдан навбатдаги тадқиқотларда мазкур мавзу бўйича изланиш олиб борилиши режалаштирилган.

Истеъмоли масалалари бўйича Миллий тадқиқот марказининг 1945 йили эълон қилган маърузасига биноан ҳар бир инсон соғлом бўлиш учун кунига 8–10 стакан сув ичиши лозим. Мазкур ҳужжатда эса унинг фойдаси ҳақида илмий маълумотлар келтирилмаган. Шу сабабдан ичимлик сувининг нечоғли фойдали экани янги тадқиқотларда маълум бўлади.

ХИТОЙДА САМОЛЁТ-АМФИБИЯ ЯРАТИЛДИ

Хитойнинг Чжухай шаҳрида дунёдаги энг йирик АG600 русумли самолёт-амфибиянинг илк тақдими ўтказилди, деб хабар берди «Reuters».

Самолёт-амфибия учиш қурилмаси бўлиб, сувда ҳам, қуруқликда ҳам махсус операцияларни ўтказиш учун мўлжалланган. АG600га қадар мазкур турдаги энг йирик қурилма сифатида «Альбатрос» А-40 эътироф этилган. «Сув аждарҳоси» дея таъриф берилётган «Jiaolong»-АG600нинг габаритлари «Боинг-737»ни эслатса-да, унинг ўзига хос деталлари кишини ҳайрон қолдиради.

Мазкур қурилма лойиҳаси давлат авиациурилиш корпорацияси — «AVIC» томонидан ишлаб чиқилди. Унинг максимал оғирлиги 53,5 тоннани ташкил этади. Самолёт учиш имконияти 5,1 минг от кучига тенг бўлган тўртта «WJ6» турбовинтли двигателларга асосланган.

Лойиҳа 2009 йилдан бери амалга оширилмоқда. У миллий авиация техникаларини яратиш дастурига мувофиқ молиялаштирилди. Қурилмани яратиш ишларига 150га яқин институт, илмий тадқиқот марказлари ва 70та саноат корхонаси жалб этилди.

БАХТИЁРЛИК СИРИ НИМАДА?

Австралиянинг Уорик университети олимлари мева ва сабзавотларни истеъмоли қилиш орқали инсон кайфиятини кўтариши ва ўзини янада бахтиёр ҳис этишини аниқлади, деб ёзади «American Journal of Public Health».

Тадқиқот давомида 12 минг нафар инсоннинг овқатланиш тартиби, парҳез вақти ва руҳий ҳолати кузатиб борилди. Бунда истеъмоли қилинадиган маҳсулотлар ва уларнинг миқдори ҳам назорат қилинди. Изланишлар эса 2007, 2009 ва 2013 йиллар давомида қайд этилган натижалар, хусусан, тиббий маълумотларга асосланди. Шу йўсинда иштирокчиларнинг қайси кун қолган саналарга нисбатан бахтиёрроқ бўлгани ва бунга таъсир этган омиллар аниқланди.

Маълум бўлишича, ҳар кун мева ва сабзавотларни истеъмоли қилиш орқали инсоннинг кайфияти яхши томонга ўзгаради. Бу эса унинг саломатлигига ҳам ижобий таъсир этади, яъни мева ва сабзавотлар таркибида мавжуд бўлган каротиноидлар организмни фаоллаштириши яхшилайди. Бу эса «бахт гормони» миқдорининг ортишига сабаб бўлади.

Олимларнинг таъкидлашича, инсон ўзи истеъмоли қилаётган маҳсулотни ва унинг таркибини назорат қилмас экан, соғлом турмуш тарзи ҳам унинг саломатлигига етарлича фойда келтирмайди. Шунингдек, бунда унинг руҳий ҳолати ҳам катта аҳамиятга эга.

Ҳамида УСМОНОВА тайёрлади.

Шимолий Каролина аэропортида Флорида штатининг Тампа шаҳридан Нью-Йоркка томон 100дан ортиқ йўловчи билан парвоз қилаётган «Delta» компаниясига тегишли «Боинг-717» самолёти двигателида юзага келган ёнғин туфайли фавқулодда кўнишни амалга оширди, деб хабар берди «ABC» телеканали.

«Reuters» тарқатган хабарга кўра, Ҳиндистон шимолида қулоқчин тақиб олиб, кузатувчининг оғоҳлантиришини пайқаман ҳайдовчининг бефарқлиги сабаб мактаб автобуси поезд билан тўқнашиб кетиши оқибатида 32 ўқувчидан 19 нафари ҳалок бўлган, қолганлари эса оғир аҳволда шифохонага етказилган.

«ТАСС»нинг маълум қилишича, Хитойда кузатилаётган кучли ёнғингарчилик ва унинг оқибатида юзага келган тошқин туфайли тахминан 164 киши ҳалок бўлган, 125 нафар фуқаро беларак йўқолган, шумингдек, 126 мингга яқин хонадон вайрон бўлиб, 344та уй турли даражада зарар қўрган.

Мадагаскарда янги уйга кўчиш маросимини нишонлаётган 39 оила яшайдиган тураржойда ёнғин юзага келиши оқибатида 38 киши, жумладан, 16 нафар бола воқеа қурбонига айланди, деб хабар тарқатди «AFP».

Қувайт амирлиги ҳудудида Жаҳон метеорология ташкилоти томонидан мутлақ рекорд сифатида рўйхатга киритилган энг иссиқ ҳаво ҳарорати, яъни Цельсий шкаласи бўйича 54 даража қайд этилди, деб хабар берди «Al-Arabiya» телеканали.

«National Geographic» журналида келтирилишича, Ҳиндистонлик Жадав Пайенг сув тошқини ва емирилиш туфайли ночор аҳволга келиб қолган Брахмапутра дарёсидаги Мажули оролида 37 йил мобайнида дархат экиб, 560 гектар ҳудудни эгаллаган улкан ўрмон ташкил қилди.

Республика таълим маркази раҳбарияти ва жамоаси марказнинг бош методисти Кумрихон Султоновага отаси

Аллонбой СУЛТОНОВнинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон

Тошкент архитектура-қурилиш институти қошидаги академик лицей кўйидаги бўш ўринларга танлов эълон қилади.

Ўзбек ва рус тилларда мукамал дарс ўта оладиган олий маълумотли ўқитувчилар:

— ўзбек, рус ва инглиз тили, математика, информатика, физика ва тарих, ЁЧҚБТ ҳамда жисмоний тарбия ўқитувчиларини танлов асосида ишга таклиф қиламиз.

Танлов муддати — эълон чиққан кундан бошлаб 30 кун. Танловда иштирок этишни истаганлар, Тошкент шаҳри, Олмазор тумани, Шимолий Олмазор кўчаси, 7-а уй, ТАҚИ қошидаги академик лицей раҳбариятига учрашишлари мумкин.

Мурожаат учун телефонлар: (371) 248-35-71, (98) 127-92-12.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан таълим
ҚОРАҚАЛПОҚ тилида олиб бориладиган умумий ўрта таълим мактаблари учун 2016-2017 ўқув йилида
фойдаланишга тавсия этиладиган дарслик ва ўқув кўлланмалар
РЎЙХАТИ

T/p	Дарслик ва ўқув кўлланмалар номи	Муаллифлар	Нашр этилган йили	Таъмин-ланиш тури
1-синф				
1	Алифбе (A'lifbe)	К.Хожамуротова ва б.	2016	Бепул
2	Ўқиш китоби (O'qiv kitabi)	Б.Қутлимуратов ва б.	2016	Бепул
3	Она тили (Ana tili)	Б.Қутлимуратов	2016	Бепул
4	Ёзув дафтари	А.Даулатов ва б.	2016	Бепул
5	Математика	М.Ахмедов ва б.	2016	Бепул
6	Математика дафтари	М.Жумаев ва б.	2016	Бепул
7	Атрофимиздаги олам	М.Ахмедова ва б.	2016	Бепул
8	Тасвирий санъат	Р.Хасанов	2016	Бепул
9	Музыка	Х.Нурматов ва б.	2016	Бепул
10	Одобнома	О.Хасанбоева ва б.	2016	Бепул
11	Жисмоний тарбия	К.Маҳкамжонов ва б.	2016	Бепул
12	Инглиз тили "Kids' English-1"	М.Ирискулов ва б.	2016	Бепул
13	Немис тили "Deutsch mit Spaß"	М.Дадаходжаева ва б.	2016	Бепул
14	Мехнат таълими	И.Маннопова ва б.	2016	Бепул
2-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2016	Ижара
2	Она тили (Ana tili)	Б.Қутлимуратов ва б.	2016	Ижара
3	Ўқиш китоби (O'qiv kitabi)	Б.Қутлимуратов	2016	Ижара
4	Русский язык	З.Абдураимова	2016	Ижара
5	Математика	Н.Абдурахмонова ва б.	2016	Ижара
6	Атрофимиздаги олам	П.Фуломов ва б.	2016	Ижара
7	Одобнома	О.Хасанбоева ва б.	2016	Ижара
8	Музыка	Х.Нурматов ва б.	2016	Ижара
9	Тасвирий санъат	М.Исоқова ва б.	2016	Ижара
10	Жисмоний тарбия	К.Маҳкамжонов ва б.	2016	Ижара
11	Инглиз тили "Kids' English-2"	С.Хан ва б.	2016	Бепул
12	Немис тили "Deutsch mit Spaß-2"	М.Дадаходжаева ва б.	2016	Бепул
13	Немис тили машқ дафтари "Arbeitsheft-2"	С.Хан ва б.	2016	Бепул
14	Мехнат таълими	М.Дадаходжаева ва б.	2016	Бепул
3-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2016	Ижара
2	Она тили (Ana tili)	Е.Давенов ва б.	2016	Ижара
3	Ўқиш китоби (O'qiv kitabi)	Б.Калимбетов ва б.	2016	Ижара
4	Русский язык	Н.Сергеева ва б.	2016	Ижара
5	Математика	С.Бурхонов ва б.	2016	Ижара
6	Табиаатшунослик	А.Бахромов ва б.	2016	Ижара
7	Одобнома	М.Холикова ва б.	2016	Ижара
8	Музыка	Х.Нурматов ва б.	2016	Ижара
9	Тасвирий санъат	М.Исоқова ва б.	2016	Ижара
10	Жисмоний тарбия	К.Маҳкамжонов ва б.	2016	Ижара
11	Инглиз тили "Kids' English-3"	С.Хан ва б.	2015	Бепул
12	Инглиз тили машқ дафтари "Activities book-3"	С.Хан ва б.	2016	Бепул
13	Немис тили "Deutsch mit Spaß-3"	М.Дадаходжаева ва б.	2015	Бепул
14	Немис тили машқ дафтари "Arbeitsheft-3"	М.Дадаходжаева ва б.	2016	Бепул
15	Мехнат таълими	Х.Санакулов ва б.	2016	Ижара
4-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2015	Ижара
2	Она тили (Ana tili)	Е.Давенов ва б.	2015	Ижара
3	Ўқиш китоби (O'qiv kitabi)	Е.Бердимуратов ва б.	2015	Ижара
4	Русский язык	М.Каримова ва б.	2016	Ижара
5	Математика	Н.Бикбаева ва б.	2015	Ижара
6	Табиаатшунослик	А.Бахромов ва б.	2015	Ижара
7	Одобнома	М.Холикова ва б.	2015	Ижара
8	Музыка	О.Иброхимов ва б.	2015	Ижара
9	Жисмоний тарбия	К.Маҳкамжонов ва б.	2015	Ижара
10	Мехнат таълими	И.Маннопова ва б.	2015	Ижара
11	Тасвирий санъат	А.Сулaimонов ва б.	2015	Ижара
12	Инглиз тили "Kids' English-4"	С.Хан ва б.	2016	Бепул
13	Инглиз тили машқ дафтари "Activities book-4"	С.Хан ва б.	2016	Бепул
14	Немис тили "Deutsch mit Spaß-4"	М.Дадаходжаева ва б.	2016	Бепул
15	Немис тили машқ дафтари "Arbeitsheft-4"	М.Дадаходжаева ва б.	2016	Бепул
5-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2015	Ижара
2	Она тили (Qaraqalpaq tili)	Е.Бердимуратов ва б.	2015	Ижара
3	Адабиёт (A'debiyat)	Ж.Пирниязов ва б.	2015	Ижара
4	Русский язык	Ю.Мусурмонова	2016	Ижара
5	Инглиз тили "Fly High English"	Л.Жўраев ва б.	2015	Бепул
6	Немис тили «Deutsch»	М.Киймова ва б.	2015	Бепул
7	Француз тили "Bonjour la France"	А.Носиров ва б.	2015	Бепул
8	Тарихдан хикоялар	У.Жўраев ва б.	2015	Ижара
9	Математика	Б.Хайдаров	2015	Ижара
10	Информатика	Д.Камолитдинова	2016	Ижара
11	Ботаника	У.Пратов ва б.	2015	Ижара
12	География (Табий география бошланғич курси)	П.Фуломов ва б.	2015	Ижара
13	Ватан туйғуси	Х.Султонов ва б.	2015	Ижара
14	Музыка	А.Мансуров ва б.	2015	Ижара
15	Мехнат таълими	Ш.Шарипов ва б.	2015	Ижара
16	Тасвирий санъат	Т.Қўзиёв ва б.	2015	Ижара

T/p	Дарслик ва ўқув кўлланмалар номи	Муаллифлар	Нашр этилган йили	Таъмин-ланиш тури
6-синф				
1	Ўзбек тили	Х.Мухиддинова	2013	Ижара
2	Она тили (Qaraqalpaq tili)	М.Давлетов ва б.	2013	Ижара
3	Адабиёт (A'debiyat)	З.Айжанова ва б.	2013	Ижара
4	Русский язык	Г.Гасилова	2013	Ижара
5	Инглиз тили "Fly High English"	Л.Жўраев ва б.	2013	Бепул
6	Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н.Суханова ва б.	2013	Бепул
7	Француз тили «Voyage en France»	З.Абдушукурова ва б.	2013	Бепул
8	Тарих	А.Садуллаев ва б.	2013	Ижара
9	Математика	М.Мирзаахмедов ва б.	2013	Ижара
10	Физика	Н.Турдиев	2013	Ижара
11	Ботаника	Ў.Пратов ва б.	2013	Ижара
12	География	А.Соатов ва б.	2013	Ижара
13	Ватан туйғуси	Х.Султонов ва б.	2015	Ижара
14	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2013	Ижара
15	Музыка	С.Бегматов ва б.	2008	Кутубхона фонди
7-синф				
1	Ўзбек тили	Х.Мухиддинова ва б.	2013	Ижара
2	Она тили (Qaraqalpaq tili)	А.Давлетов ва б.	2013	Ижара
3	Адабиёт (A'debiyat)	К.Мамбетов ва б.	2013	Ижара
4	Русский язык	С.Исламбекова ва б.	2013	Ижара
5	Инглиз тили "Fly High English"	Л.Цой ва б.	2013	Бепул
6	Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н.Суханова ва б.	2013	Бепул
7	Француз тили «Bon voyage»	В.Бухин ва б.	2013	Бепул
8	Ўзбекистон тарихи	А.Мухаммаджонов	2013	Ижара
9	Жаҳон тарихи	Т.Салимов ва б.	2013	Ижара
10	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	2013	Ижара
11	Геометрия	А.Азамов ва б.	2013	Ижара
12	Физика	П.Хабибуллаев ва б.	2013	Ижара
13	Кимё	И.Аскарлов ва б.	2013	Ижара
14	Зоология	О.Мавлонов	2013	Ижара
15	География	П.Фуломов ва б.	2013	Ижара
16	Миллий истиқлол ғояси ва маънавий асослари	М.Қаршибоев ва б.	2015	Ижара
17	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2013	Ижара
8-синф				
1	Ўзбек тили	Х.Мухиддинова ва б.	2014	Ижара
2	Қорақалпоқ тили (Qaraqalpaq tili)	М.Давлетов ва б.	2014	Ижара
3	Адабиёт (A'debiyat)	К.Мамбетов ва б.	2014	Ижара
4	Русский язык	М.Рожднова ва б.	2014	Ижара
5	Инглиз тили «Fly High English»	Л.Жўраев ва б.	2014	Бепул
6	Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н.Суханова ва б.	2014	Бепул
7	Француз тили «Le nouveau voyage en France»	З. Абдушукурова ва б.	2014	Бепул
8	Ўзбекистон тарихи	Қ.Усмонов ва б.	2014	Ижара
9	Жаҳон тарихи	У.Жўраев ва б.	2014	Ижара
10	Ўзбекистон давлати ва ҳуқуқи асослари	О.Каримова ва б.	2014	Ижара
11	Иқтисодий билим асослари	Э.Сариқов ва б.	2014	Ижара
12	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	2014	Ижара
13	Геометрия	А.Раҳимқориев	2014	Ижара
14	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2015	Ижара
15	Физика	П.Хабибуллаев ва б.	2014	Ижара
16	Кимё	И.Аскарлов ва б.	2014	Ижара
17	Одам ва унинг саломатлиги	Б.Аминов ва б.	2014	Ижара
18	География	П.Мусаев ва б.	2014	Ижара
19	Миллий истиқлол ғояси ва маънавий асослари	Р.Қўчқор ва б.	2015	Ижара
20	Чизмачилик	И.Раҳмонов	2014	Ижара
9-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев	2014	Ижара
2	Қорақалпоқ тили (Qaraqalpaq tili)	М.Давлетов ва б.	2014	Ижара
3	Адабиёт (A'debiyat)	Т.Мамбетниязов ва б.	2014	Ижара
4	Русский язык	Р.Усмонов ва б.	2014	Ижара
5	Инглиз тили «Fly High English»	Л.Жўраев ва б.	2014	Бепул
6	Немис тили «Deutsch»	М.Дадаходжаева ва б.	2014	Бепул
7	Француз тили «D'un Etat à l'autre»	С.Раҳмонов ва б.	2014	Бепул
8	Ўзбекистон тарихи	С.Тиллабоев ва б.	2014	Ижара
9	Жаҳон тарихи	М.Лафасов ва б.	2014	Ижара
10	Конституцийвий ҳуқуқ асослари	Г.Тансиқбаева ва б.	2014	Ижара
11	Иқтисодий билим асослари	Э.Сариқов ва б.	2014	Ижара
12	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	2014	Ижара
13	Геометрия	Б.Алидаров ва б.	2014	Ижара
14	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2015	Ижара
15	Физика	П.Хабибуллаев ва б.	2014	Ижара
16	Кимё	И.Аскарлов ва б.	2014	Ижара
17	Биология. Цитология ва генетика асослари	А.Зикириев ва б.	2014	Ижара
18	Жаҳон иқтисодий-ижтимоий географияси	А.Қаюмов ва б.	2014	Ижара
19	Миллий истиқлол ғояси ва маънавий асослари	О.Мусурмонова ва б.	2015	Ижара
20	Чизмачилик	И.Раҳмонов	2014	Ижара

2016-yil 27-iyul, № 60 (8917)

Бўлғуси чемпионлар

қишлоқдаги замонавий мактабларда камол топмоқда

Сардор Баҳодиров 5-синфда ўқийди. У болалигидан спорт билан шуғулланишни ўзига одат қилган. Қолаверса, Сардорнинг жисмоний тарбия билан ошно тутинишида оилавий муҳитнинг таъсири катта. Дадаси Баҳром Намозов Зомин туманидаги 51-мактабда ёшларга жисмоний тарбиядан сабоқ беради. Шу боисдан Сардор камол топётган хонадонда спорт билан оилавий шуғулланишга эътибор катта. Югуриш, футбол — Сардорнинг жонни дили. «Соғлом оила» шиори остида ўтказилган оилавий спорт мусобақасида Намозовлар оиласи муваффақиятли иштирок этиб келмоқда.

Шуниси қувонарлики, улар оилавий спортчилар мусобақасининг туман босқичида голибликни қўлга киритди. Беллашувнинг югуриш, чакқонлик ва мерганлик, дарвозага тўп киритиш, эстафета каби шартларида Сардор билан бирга, дадаси Баҳром ва онаси Нилуфар рақиблирини ортда қолдирди. Улар вилоят босқичида ҳам фаол иштирок этиб, «Ғалабага бўлган интилиши учун» номинациясига лойиқ кўрилди.

Мустақиллик қўлга киритилган дастлабки кунларда ноқ болалар саломатлигини мустах-

камлаш, уларнинг спорт билан шуғулланишига қулай шарт-шароит яратиш давлат аҳамияти даражасидаги ишга айланди. Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг ташкил этилиши ўқувчиларнинг спорт билан доимий шуғулланишига имкон яратди. Хусусан, Пахтакор туманидаги 14-мактабда жамғарма томонидан янги спорт зали қурилиб, фойдаланишга топширилди. 34 турдаги спорт инвентарлари ва жиҳозлар билан таъминланган, 12х24 метр хажмдаги ушбу спорт мажмуасида жисмоний тарбия дарс-

ларидан ташқари, спорт тўғрақлари, айна пайтда «Ёз-2016» мусобақалари ҳам ташкил этилмоқда.

— Биз мана шундай спорт залини кўпдан бери орзу қилардик, — деди волейбол машғулотида қатнашаётган 8-синф ўқувчиси Мухлиса Раҳматуллаева. — Назарий машғулотлар ҳамда амалий ўйин машқуларини тажрибали мураббийлар ёрдамида спорт залида олиб бораёғимиз. Машғулотларни тажрибали устозларимиз Шаҳбоз Бўриев, Садиржон Тўхташев, Умар Кубаев, Шукур Бўриев олиб бормоқда.

Сир эмаски, бадий гимнастика қизларнинг сеvimли спорт турига айланиб улгурган. Буни машғулотлар ҳамisha гавжумлигидан ҳам билиш мумкин. Машқ бажараётган қизлар орасида 4 ёшли Муниса Аб-ророванинг борлиги эътиборимизни тортди. Уни машғулотларга ота-онаси олиб келаркан. Унинг берилган топшириқларни кўнгилдагидек адо этаётганидан мураббий Севара Жўракулова ҳам хурсанд. Биз эса Севара сингари аёл мураббийлар сафи кенгайиб бораётганидан қувондик. Бугун аёл мураббийларимиз саъй-харақати билан вилоятимизда бадий гимнастика билан шуғулланаётган қизлар 4490 нафарга етди. Умуман олганда, Жиззах вилояти бўйича 118 мингдан зиёд хотин-қиз спорт билан мунтазам шуғулланаёпти.

5-синф ўқувчиси Дурдона Бердикулова ҳам бадий гимнастика тўғраги азёиси. Фарзандининг спорт билан дўстлашиб, саломатли-

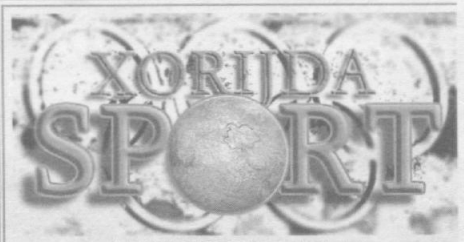
гини мустаҳкамлаётганидан ота-онаси беҳад мамнун.

— Қизим Дурдона бадий гимнастика билан шуғуллана бошлаганидан буён ўзини яхши ҳис қилаёпти, — деди онаси Дилбар Олтибоева. — Қизимнинг қадди-қомати чиройли бўлиб ўсаётгани ва жисмонан соғлом ривожланаётганига гувоҳ бўлаёғимиз. Қолаверса, спорт ёшларни тартиб-интизомли, одоб-ахлоқли, сабри, мулоҳазали бўлишга ҳам ўргатади.

Вилоят ёшлари ўртасида сўнги йилларда, хусусан, 2014 йилда 2004 йилга нисбатан вирусли инфекциялар билан касалланиш 10—15 ёшли ўсмирлар ўртасида 28 фоизга, пневмония 26, бронхит 37,6, сколиоз 22,6 фоизга қисқарди. Шу даврда қизларнинг бўйи 7 ёшлиларда 2,5 см.га, 10 ёшлиларда 1,9 см, 14 ёшлиларда 2,0 см.га ўсган ва вази мос равишда 2,5 кг, 6,5 кг, 3,2 кг.га ошган.

Мактаб қошида очилган 7та спорт тўғрагида режа асосида машғулот ўтказилмоқда. Бу эса ўз натижаларини бераёпти. Масалан, волейбол бўйича қизлар жамоаси туманда 1-, ўғил-болалар 3-ўринни эгаллади. Шаҳмат мусобақасида эса Мунира Ҳамидова 1-ўринга сазовор бўлди. Мактабнинг иқтидорли спортчилари «Умид ниҳоллари» спорт ўйинларида фаол қатнашади. Янги спорт залининг ишга туширилиши эса бу борадаги ютуқлар сони янада ортиқча хизмат қилиши шубҳасиз.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ФРАНЦУЗЛАР — КИТЪА ЧЕМПИОНИ

Германияда 19 ёшли футболчилар ўртасида бўлиб ўтган Европа чемпионатида Франция ва Италия терма жамоалари финалда куч синашди, дея хабар берди «Спорт» нашри.

Мурасасиз тарзда ўтган баҳсда французлар италияликларни йирмик — 4:0 ҳисобида енгди. Голлар Жан-Кевин Огустен (6-дақиқа), Людовик Блас (19), Лука Тусар (82) ва Исса Диоп (90) номига ёзилди.

ХЭМИЛТОН — ЭТАКЧИ

«Формула-1» мусобақаси иштирокчиси «Mercedes» жамоасининг британиялик пойга-чиси Льюис Хэмилтон Венгрия Гран-присида ғалаба қозонди, деб ёзилди «Лента» манбасида.

Иккинчи ўринни унинг жамоадoshi, германиялик спортчи Нико Росберг қўлга киритган бўлса, «Red Bull»нинг австралиялик вакили Даниэль Риккардо учинчи ўрин билан кифояланди. 10 июлда кечган Буюк Британия Гран-присида ҳам Хэмилтоннинг қўли баланд келганди.

Шу тарақа Льюис 192 очко билан немис пойга-чиси Росбергни (186) ортда қолдирди.

ҲИМОЯ ЖАНГИ ЎТКАЗИЛДИ

Америкалик боксчи Терренс Кроуфорд украинлик ҳамкасби Виктор Постол билан кечган муштлашувда ғалаба қозонгани тўғрисида «Лента» манбаси хабар қилди.

63,5 килограмм вазн тоифасида WBO ва WBC чемпионлик камари ҳимояси учун жангга чиққан Терренс ва Постол ўртасидаги баҳсда Терренс очколар ҳисобида ғалаба қозонди: 118-107, 118-107, 117-108. Мурасасиз жанг Лас-Вегас шаҳрида ўтказилди. Эътиборлиси, украинлик боксчи бешинчи раундда икки марта ноқдаун ҳолатига тушди. Яқунда Постол WBC чемпионлик камарини бой берди.

ДЕРБИ ҚОЛДИРИЛДИ

«Манчестер Юнайтед» клуби бош мураббийи Жозе Моуринью қўл остидаги ходимлар ва футболчиларга кийиниш хонасида «Pokemon Go» ўйинини ўйнашни тақиқлаб қўйди.

«Daily Star»да келтирилишича, мазкур ўйин аҳоли орасида оммалашиб улгурган бўлиб, у спортчиларнинг бўш вақти мазмунли ўтишига халал бермоқда. Айна пайтда «манкунианликлар» Хитойда ўқув-йигин машғулотларини ўтказмоқда. Дарвоқе, «қизил иблислар» 2015 йилда «Манчестер Сити» жамоасига қарши ўртоқлик учрашуви ўтказиши керак эди, бироқ ўйин бекор қилинди.

50-СОВРИНГА ЭРИШОЛМАДИ

АҚШнинг Стэнфорд шаҳрида теннис бўйича ўтказилган халқаро турнирда британиялик Йоханна Конта ўз фаолиятидаги илк ғалабасига эришди.

«ТАСС»да ёзилишича, умумий ютуқ жамғармаси 753 миллион долларга тенг мусобақада 25 ёшли Йоханна америкалик ракеткачи Винус Уильямсга қарши қорғатта чиқиб, тажрибали рақибсини уч сет давомидида 7:5, 5:7, 6:2 ҳисобларида енгди.

Агар Винус мазкур турнирда зафар қозонса, ўз фаолиятидаги 50-совринни қўлга киритган бўларди.

Н.ЭРМАТОВА тайёрлади.

Сув спорти саройида қайноқ муҳит

Ёзги таътилда шахрисабзлик ёшлар ҳам бўш вақтларини спорт ҳамроҳлигида ўтказиб туришга қўйиб «Ҳисор» ўйингоҳи худудиде яқинда қуриб фойдаланишга топширилган ёпик сув спорти саройи спортсевар ўқувчилар билан гавжум.

Мазкур сузиш ҳавзасида ҳар

кунчи ўғил-қизлар тажрибали мураббийлар бошчилигида машғулотларга қатнаётди.

— Спорт мактабимиздаги сузиш ҳавзаси бир вақтнинг ўзиде 120 нафар шуғулланувчини қамраб олиш имкониятига эга, — дейди Шахрисабз туман болалар ва ўсмирлар спорт мактаби дирек-

тори Абдукарим Аминов. — Айна пайтда турли гуруҳларда 300дан ошмиқ спортсевар ёшлар сув спорти билан шуғулланмоқда. 25х11, 6х11 метр хажмдаги 2та сув ҳавзасида болалар сузиш, синхрон сузиш, сув полиси сир-ас-рорларини ўрганаёпти. Уларга Зокир Жўрақуллов, Оминахан Акбаралиева, Мансур Орипов каби малакали мураббийлар сабоқ бераётди. Йилнинг тўрт фаслида ҳам машғулотлар ўтказиш учун барча шароитлар муҳайё қилинган спорт мактабимизда «Соғлом она ва бола йили» муносабати билан ҳафтанинг шанба кунлари яқин-атрофдаги маҳаллаларда истиқомат қилувчи хотин-қизлар учун соғломлаштириш машғулотлари ўтказиб келинмоқда. Мақсадимиз яратилган имкониятлардан унумли фойдаланиб, болалар, айнақса, қизларнинг саломатлигини мустаҳкамлаш, спорт билан мунтазам шуғулланишига эришишдир.

Иброҳим ЖАЛИЛОВ

Қашқадарё

Интенсив боғлар

дунё аҳлининг мева-чевага бўлган эҳтиёжини қондиради

(Давоми. Боши 12-бетда.)

Мазкур сай-ҳаракатлар натижасида мамлакатимизнинг боғдорчилик салоҳияти, маҳсулдорлик юқори суръатларда ўсмоқда. Бу пойтахтимизда ўтказилган I Халқаро мева-сабзавот ярмаркасида ҳам эътироф этилди.

Юртимизда етиштирилаётган меваларга дунё мамлакатларида талаб жуда катта. Мазкур ярмарка Ўзбекистон-

да мева-сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқариш имкониятлари, захира ва салоҳияти билан янада яқинроқ танишиш, замонавий технологияларни жалб этиш, ҳамкорлик ўрнатиш, фикр ва тажриба алмашишга хизмат қилиши билан аҳамиятли бўлди.

Мамлакатимиз ўрик, олхўри, узум, ёнғоқ, карам ва бошқа кўпжаб мева-сабзавот маҳсулотларини экспорт

қилиш бўйича дунёдаги ўн та етакчи давлат қаторида туради. Йилига 17 миллион тоннадан зиёд мева-сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқарилади, уларнинг 4 миллион тоннадан зиёди экспорт қилинади. Ўтган йили юртимизда 12 миллион 592 минг тонна сабзавот ва картошка, 1 миллион 850 минг тонна полиз маҳсулотлари, 1 миллион 556 минг тонна узум, 2

миллион 731 минг тонна мева етиштирилди.

Лўнда айтганда, дунё фақат кимё, физика ёки электроника эмас, балки қишлоқ хўжалиги, хусусан, боғдорчиликда ҳам анча илгарилаб кетди. Бир вақтлар дунё мўъжизаларидан бири дейилган Семирамида осма боғлари эҳтимол бугунги интенсив боғлар кўринишида бўлгандир. Муҳими, иннова-

цион технологияларнинг ёрқин намунаси бўлган интенсив боғлар кўпайиб бораётган дунё аҳолисининг мева-чевага бўлган талаби қондирилишини, бозорларда нарх-наво арзонлашиб, экспорт ва импорт салоҳияти бир-бирига мутаносиб келишини, қолаверса, янги иш ўринлари яратилишини таъминламоқда.

Зоҳиджон ХОЛОВ
тайёрлади.

ЎЗА суратлари.

Ma'rifat

ТА'СИ
ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва о'рта махсус
та'лим вазирлиги, Ўзбекистон
Та'лим, фан ва маданият
ходимлари касба уюшмаси
Respublika kengashi.

Bosh muharrir Abdusamat RAHIMOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Indeks: 149, 150. Г-724. Tiraj 35394.

Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxona — 233-50-55;
kotihiyat — 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
233-42-92(faks), 236-54-17.

ISSN 2010-6436

«Ma'rifat» dan
materiallarni ko'chirib
boshish tahririyat ruxsati
bilan amalga oshirilishi
shart.

Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar taqриз
qilinmaydi va muallifga
qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:
100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Diraznerlar:
Liliya BINASHEVA, Malohat TOSHOVA.
Navbatchi muharrir:
Hulkar TO'YMANOVA.
Navbatchi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.
Korxonada manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

ЎЗА yakuni — 21.50 Topshirildi — 22.50

1 3 4 5 6